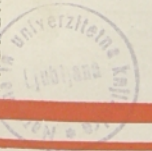

RODNA GRUDA

FEBRUAR 1961

VSEBINA

Gospodarski razvoj Jugoslavije
1961—1965

Rojakil!

Obvestilo

»A morte i schiavi« — Smrt Slovincem!

Dr. Hugo Skala:

Novi devizni predpisi v Jugoslaviji

IV. kongres Zveze Svobod in prosvet-
nih društev Slovenije

Iz življenja naših rojakov v Porurju

Ob 20-letnici vstaje jugoslovanskih
narodov.

Rubša Branko, Rosario:

Slovenska lipa na tujih tleh

Branko Zužek:

Rodna gruda (pesem)

Ivan Jan:

Dražgoše

Franc Bergant, Nördlingen:

Mamica, boš tudi ti svojega otroka
naučila slovensko?

Franc Abram, Freyming

Domov sta prišla po nevesti

Navdušeno praznovanje 29. novembra
v Buenos Airesu

Andrej Skrbec šestdesetletnik

Rojstni dan domovine so proslavili
na vseh koncih sveta

Po domači deželi

Cv. A. K.:

35 let kulturnega društva »Ljudski
oder« v Buenos Airesu

Jože Župančič:

Pisatelj Fran Saleški Finžgar
devetdesetletnik

Kulturni zapiski

Sejem mode v Ljubljani

Kaj delajo naši na tujem

Matevž Hace:

Antonova tepka

Rojaki nam pišejo

Mladinska priloga — februar

Nudimo vam slovarje in učbenike za jezike:

ŠKERLJ: Angleško-slovenski slovar . . .	1200 din
KOTNIK: Slovensko-angleški slovar . . .	900 din
TOMŠIČ: Nemško-slovenski slovar . . .	1500 din
KOTNIK: Slovensko-francoski slovar . . .	800 din
KOTNIK: Francosko-slovenski sl var . . .	1000 din
BAJEC: Italijansko-slovenski slovar . . .	1200 din
GRAD: Učbenik španskega jezika . . .	900 din
KARLIN: Nemščina ni težka	600 din
GRAD: Francoščina za odrasle	850 din
GRAD: Italijanščina	500 din
KARLIN: Nemščina za vsakdanjo rabo . . .	350 din
GRAD: Come si dice in Italiano	350 din

Vse knjige

lahko naročite pri

Državni založbi Slovenije

Ljubljana, Titova cesta 25

Jugoslavija

PRVA SLOVENSKA POTNIŠKA PISARNA

August Kollander Travel bureau

ima štiridesetletne izkušnje

je specializirana pri izvedbi skupinskih in posameznih potovanjih
zastopa vse svetovne letalske in ladijske družbe, kakor tudi domače v Ameriki
organizira skupinske izlete po Jugoslaviji in Evropi

opravlja vse posle javnega notarja; priskrbi različna pooblastila, dokumente
za prenos nepremičnin, garancije za obisk ali stalno vselitev v Ameriko
pošilja denar

**OPOZARJAMO NA RAZPORED LETOSNJIH IZLETOV V JUGOSLAVIJO
KI JE NA PLATNICI ZADAJ**

Rodno grudo izdaja Slovenska izseljenska matica v Ljubljani. Izhaja dvanajstkrat na leto. Letna naročnina je 4 dolarje ali enaka vrednost v drugi valuti. Poštnina plačana v gotovini. Odgovorni urednik Tomo Brejc. Uredništvo in uprava: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva cesta 1/II. — Rokopisov in slik, ki jih nismo naročili, ne vračamo. Cekovni račun pri Komunalni banki 600-704/5-155

Gospodarski razvoj Jugoslavije

1961 – 1965

Uradni list Federativne ljudske republike Jugoslavije z dne 31. decembra 1960 objavlja ukaz o razglasitvi družbenega načrta gospodarskega razvoja Jugoslavije, ki sta ga oba doma Zvezne ljudske skupščine — Zvezni odbor in Zbor proizvajalcev, sprejela na seji dne 27. decembra 1960.

Petletni gospodarski načrt nakazuje, da bo Jugoslavija v letu 1965 dokončno stopila v vrsto industrijsko srednje razvitih držav. Celotni gospodarski razvoj naj zagotovi nadaljnjo krepitev socialističnih družbenih odnosov, socialističnih oblik gospodarjenja, delavske samouprave v gospodarskih organizacijah ter družbene samouprave v občinah in okrajih.

Hiter gospodarski razvoj mora temeljiti na politiki nadaljnega investiranja v gospodarstvu in to tako, da bo zagotovljen skladni razvoj vsega gospodarstva. Bistvena značilnost naslednjega načrtnega obdobja mora biti naraščanje produktivnosti dela, ki bo temeljilo na ustrezni ekonomski stimulaciji proizvajalcev, na naprednosti našega gospodarskega in družbenega sistema. Pri tem mora moderna tehnika prevladovati na vseh področjih proizvodnje.

Celoten gospodarski razvoj je odvisen v veliki meri od življenjskih in delovnih pogojev, strokovnosti in izobrazbe delovnega človeka. To upošteva tudi perspektivni načrt, zato predvideva še hitrejšo in razširjeno gradnjo stanovanj, šol, zdravstvenih zavodov ter drugih ustanov, ki bodo dvigale življenjsko raven našega delovnega človeka.

V naših gospodarskih odnosih s tujino je najvažnejša naloga uravnotežiti zunanjetrgovinsko bilanco. Urejanje tako važnih vprašanj našega gospodarskega sistema, kot je vprašanje cen, devizni in kreditni režim, financiranje in usmerjanje investicij itd., ima poleg drugega namen ustvariti pogoje za hitrejši dvig produktivnosti, pospeševati razvoj zunanje trgovine v smeri, ki naj pripelje do realizacije te naloge.

Končno predvideva načrt hitrejši razvoj tistih področij, ki so kot posledica zgodovinskega razvoja ostala gospodarsko in kulturno slabo razvita.

V pojasnilo predvidenega razvoja navajamo nekaj podatkov o perspektivah jugoslovanskega gospodarstva v prihodnjem razdobju. Narodni dohodek se bo povečal od 2574 milijard v letu 1960 na 4599 milijard dinarjev v letu 1965. Pri tem se bo povečala industrijska proizvodnja za povprečno 13,4 odstotka, a kmetijska za povprečno 7 odstotkov.

Iz partizanske skicirke naših umetnikov
Ivo Subić: Partizanska kolona

RODNA GRUDA

ILUSTRIRANA REVIIJA
SLOVENSKE
IZSELJENSKE MATICE
V LJUBLJANI

Investicije v gospodarstvu v prihodnjih petih letih bodo znašale skupno 8125 milijard ali povprečno 1600 milijard dinarjev letno. Od te vsote bo šlo za industrijo in rudarstvo povprečno letno 514 milijard, za kmetijstvo 171 milijard, gozdarstvo 19 milijard, gradbeništvo 50 milijard, promet 235 milijard, za trgovino, gostinstvo in turizem 70 milijard, za razvoj obrti 17 milijard itd.

Navedene investicije, kakor tudi povečana produktivnost zaposlenih, zaradi izboljšane sistema nagrajevanja, delno pa tudi povečanje števila zaposlenih in drugi razlogi bodo imeli za posledico ustrezno povečano proizvodnjo.

V **industriji** se bo proizvodnja posameznih predmetov oziroma skupin predmetov povečala:

Predvideni razvoj predpostavlja povečanje produktivnosti zaposlenih, kakor tudi povečanje števila zaposlenih v industriji za 370.000. Istočasno pa naj povečana industrijska proizvodnja omogoči povečanje izvoza in to predvsem izvoza končnih izdelkov. Ker je znatno število industrijskih podjetij, ki imajo zastarele stroje in strojne naprave, predvideva načrt, da bodo takšna podjetja dobila posojila za zamenjavo starih strojev oziroma modernizacijo opreme sploh pod ugodnimi pogoji z ustreznimi finančnimi olajšavami.

Kmetijstvo mora v prihodnjem razdobju povečati svojo proizvodnjo, da bo še bolj zadovoljevalo potrebe notranjega trga z živili, povečati mora količine za izvoz in zadovoljiti v prihodnjih letih občutno povečane potrebe predelovalne industrije po kmetijskih surovinah.

Da pa bo kmetijstvo lahko povečalo proizvodnjo, predvideva načrt v prihodnjih petih letih skupno 680 milijard investicij samo v osnovna sredstva kmetijstva (stroje, objekte, nasade in podobno). Z navedenimi sredstvi bo kmetijstvo nabavilo poleg drugega nove kmetijske stroje, tako da se bo število traktorjev in kombajnov približno podvojilo (traktorjev od 36.000 v letu 1960, na 70.000 v letu 1965, kombajnov pa s 4000 na 9000 v istem razdobju). Povečanje proizvodnje kmetijstva pa je odvisno tudi od nekaterih drugih področij gospodarstva, ki so v tesni zvezi z njim. Zato je za kmetijstvo zelo pomembno, da bo v naslednjem obdobju investirano v industrijo kmetijskih strojev n. pr. 12 milijard, v proizvodnjo kemične industrije za kmetijske potrebe (umetna gnojila in podobno) 44 milijard, v gradnjo takšnih cest, ki naj služijo neposredno kmetijstvu, 20 milijard itd.

V gradnjo stanovanj, šol, zdravstvenih, socialnih in drugih zavodov bomo v prihodnjih letih vložili približno 1290 milijard dinarjev, to je za 85 odstotkov več kot so znašale povprečne naložbe te vrste v letih 1957/1960.

Družbeni načrt gospodarskega razvoja predvideva v naslednjih petih letih izgradnjo 500.000

stanovanj. V ta namen bomo porabili približno 1100 milijard dinarjev oziroma vsako leto povprečno 220 milijard. Za razvoj komunalnega gospodarstva v naslednjih petih letih bomo rabili 135 milijard dinarjev. Za gradnjo šol 200 milijard ali povprečno 40 milijard dinarjev na leto. Za izboljšanje zdravstvene službe je predvideno 96 milijard dinarjev, kar je nad 50 odstotkov več kot so znašale dosedanje letne naložbe od leta 1957 do 1960.

V skladu z naraščanjem gospodarskih možnosti države in splošnim družbenim napredkom se bodo zvečala sredstva za razvoj kulture. Ta sredstva se bodo usmerila predvsem v omrežje institucij, po katerih prodira kultura in izobrazba med široke plasti prebivalstva: radiotelevizija, kinematografi, knjižnice, kulturni domovi, delavske in ljudske univerze. V radiotelevizijo bo investiranih približno 20 milijard din. S temi naložbami bo omogočeno, da bo zajelo televizijsko in UKV-FM omrežje pretežni del gosto naseljenega predela države in da bo omrežje srednjih valov pokrivalo vse državno ozemlje. S pomočjo teh investicij bo omogočena tudi izgradnja televizijskih studiev in modernizacija današnjih radijskih postaj.

Število delavcev in nameščencev, ki se bodo na novo zaposlili v gospodarstvu in v javnih službah, se bo v naslednjih petih letih povečalo približno za en milijon ali vsako leto za 200.000.

Da zagotovimo izpolnitev nalog, ki jih postavlja petletni družbeni načrt, bo treba usposobiti novo in izpopolnjevati sedanjo delovno silo tako, da bomo do konca leta 1965 vključili v gospodarstvo, v državne organe in javne službe približno 85.000 oseb z visoko in višjo izobrazbo (inženirjev, agronomov, ekonomistov, pravnikov, profesorjev itd.). Potrebovali bomo 168.000 novih delovnih moči s srednjo izobrazbo, 82.000 visokokvalificiranih in 525.000 kvalificiranih delavcev.

Za razvoj prometa bomo v naslednjih petih letih investirali približno 965 milijard dinarjev. Za razvoj trgovine 200 milijard, gostinstva in turizma 90 milijard ali povprečno vsako leto približno 18 milijard dinarjev.

Naloge, ki jih predvideva petletni načrt gospodarskega razvoja FLRJ, so sicer še vedno velike, toda naši delovni ljudje jih bodo uspešno izpolnili — o tem ni dvoma. S silnimi napori so dvignili Jugoslavijo iz zaostalosti in strahotnih razdejanj II. svetovne vojne. Sredi največjih težav so nam leta 1948 skočile v hrbet še vzhodne države. Današnje težave so majhne, če jih primerjamo z onimi v preteklosti.

Iz obširnega teksta smo objavili samo izvleček, zato bomo o posameznih poglavjih družbenega plana FLRJ 1960—1965 na kratko še poročali.

Ob svojem uradnem obisku v ZAR decembra 1960 je podpredsednik zveznega Izvršnega sveta FLRJ Edvard Kardelj obiskal tudi naše izseljence v Jugoslovanskem domu v Aleksandriji, ki so ga navdušeno pozdravili. Dobrodošlico mu je zaželel Josip Zibilić.

On the occasion of his visit in the United Arab Republic in December 1960 the vicepresident of the Executive Council of Yugoslavia, Edvard Kardelj, also paid a visit to the Yugoslav emigrants in the »Jugoslovanski dom« at Alexandria, where he was greeted enthusiastically, and welcomed by the vicechairman of the »Dom«, Josip Zibilić. Mr. Kardelj spent some time cordially talking to his compatriots.

R O J A K I !

Od leta 1890 pa do druge svetovne vojne se je ena petina vsega slovenskega naroda zaradi takratnih slabih gospodarskih razmer v Sloveniji morala izseliti v tujino.

Največ Slovencev se je izselilo v Združene države Amerike.

Rojaki, ki vas je življenjska stiska primorala, da ste šli iskat zaslužek v tujino, s svojimi prihranki niste samo lajšali bede svojcem doma, temveč ste gotovo več kot pol stoletja s svojim ustvarjalnim delom pomagali tudi dvigati blagostanje narodov, med katerimi ste se naselili.

Vi ste ustanavljali svoja lastna kulturnoprosvetna ter podporna društva in organizacije in zlasti v ZDA gradili tudi svoje lastne prosvetne domove ter gospodarske ustanove, izdajali knjige, časopise in revije, ki so med rojaki uspešno pomagali ohranjati narodno zavest ter razvijati napredno misel. Mnogi od vas so aktivno sodelovali tudi v socialističnem delavskem gibanju v posameznih deželah.

V dveh velikih preizkušnjah, v času I. in II. svetovne vojne, ste bili v veliki večini na strani svojega naroda v domovini, pomagali ste mu z besedo in dejanji v njegovem težkem boju za osvoboditev in boljšo prihodnost.

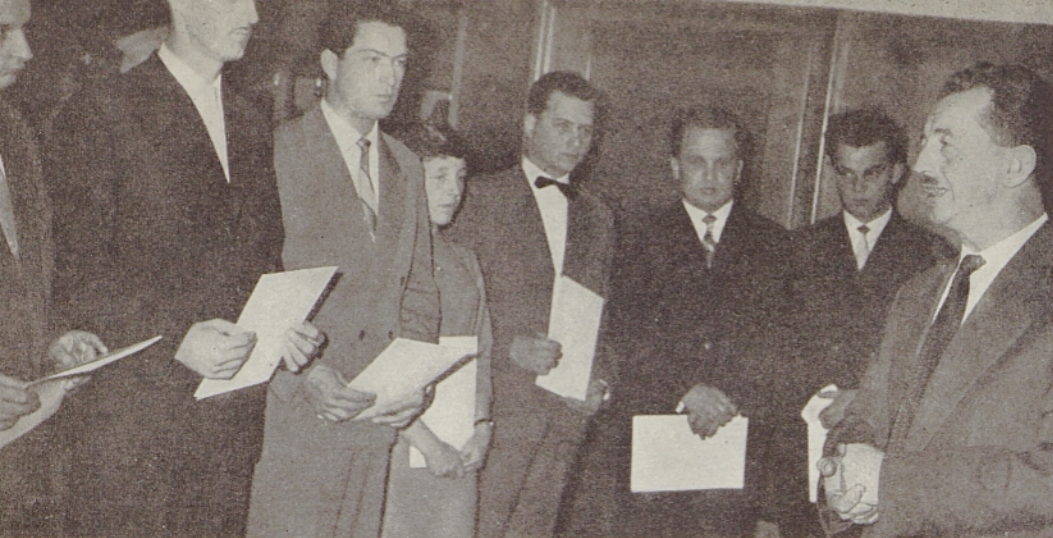
Zgodovina slovenskih izseljencev je sestavni del slavne borbene zgodovine vseh delovnih in naprednih ljudi naše dežele, našega naroda. Zato je še obstoječe dragoceno zgodovinsko gradivo treba zbrati, da bi se mogla napisati zgodovina slovenskih izseljencev.

Mnogo zgodovinskega gradiva se je že izgubilo. Prenekateri rojak, ki bi nam mogel pomagati pri sestavi celotne zgodovine slovenskih izseljencev, se je žal že poslovil od nas za vselej. Te resnice so se dobro zavedali tudi predstavniki Slovenske narodne podporne jednote v ZDA, ki so julija lani na obisku pri predsedniku Ljudske skupščine LRS tovarišu Mihi Marinku sprožili vprašanje zbiranja dokumentarnega gradiva za zgodovino Slovencev. Izvršni odbor Slovenske izseljenske matice pa je na željo rojakov iz drugih dežel razširil predlog, da se prične z zbiranjem zgodovinskega gradiva o življenju in delu naših izseljencev tudi za **Argentino, Kanado, Zahodno Nemčijo, Francijo, Belgijo, Holandijo in Luxemburg.**

Izvršni odbor Slovenske izseljenske matice meni, da je dejansko skrajni čas, da pričnemo z zbiranjem omenjenega zgodovinskega gradiva, in poziva vse rojake in rojakinje, da se odzovejo njegovemu pozivu ter aktivno sodelujejo pri zbiranju zgodovinske dokumentacije. To smo dolžni storiti v korist in v trajen spomin prihodnjim rodovom doma in v tujini. Današnji mladi rod se mnogo uči in mnogo ve, ne bo pa vedel, kako so naši rojaki v tujini živeli in se borili, če mu mi tega ne bomo povedali s knjigo, napisano na podlagi zbranega zgodovinskega gradiva.

Zbiranje tega gradiva ne bo lahka stvar. Toda s složnim in vztrajnim delom vseh vas v tujini in nas v domovini bomo to nalogo prav gotovo uspešno izpolnili.

Slovenska izseljenska matica

Petnajst novih doktorjev zobozdravnikov so bili letošnji prvi diplomanti medicinske in stomatološke fakultete v Ljubljani

V imenu fakultete jim je čestital dekan prof. dr. Franc Čelesnik

fteen new doctors of dentistry were the first ones in this year to take their degree at the Faculty of Medicine and Stomatology, Ljubljana. In the name of the Faculty they were congratulated by the Dean, Prof. Dr. Franc Čelesnik

OBVESTILO

Izvršni odbor Slovenske izseljenske matice je doslej na dveh sejah razpravljal o načinu in organizaciji zbiranja zgodovinskega gradiva o življenju in delu naših rojakov v tujini z namenom, da se to zgodovinsko gradivo zbere, obdela in napiše v eni ali po potrebi tudi v več knjigah. Na obeh sejah so sodelovali tudi predstavniki Inštituta za zgodovino delavskega gibanja Slovenije.

Sprejeti so bili naslednji sklepi:

1. Da se zbiranje zgodovinske dokumentacije o delu in življenju naših rojakov v tujini poveri zgodovinski sekciji pri SIM. Organizacijo zbiranja dokumentarnega gradiva je v vseh državah, kjer prebivajo naši rojaki, t. j. v ZDA, Kanadi, Argentini, Franciji, Zahodni Nemčiji, Holandiji, Belgiji in Luxemburgu, ter eventualno tudi v drugih državah, kjer živijo manjše skupine naših izseljencev, vedno treba voditi sporazumno s tamkajšnjimi društvi in posamezniki.

Zbiranje dokumentarnega zgodovinskega gradiva naj bi se izvajalo na podlagi osnovnih smernic, ki jih bo izdelala zgodovinska sekcija pri SIM sporazumno z inštitutom za zgodovino delavskega gibanja Slovenije. Te smernice pa društva in posamezniki lahko razširijo in podrobnejše razčlenijo, če se jim bo zdelo to potrebno.

Zgodovinska sekcija pri Slovenski izseljenski matici po lastnem preudarku lahko ustanovi tudi podsekcije, v katerih naj bi sodelovali in jih vodili bivši izseljenci-povratniki, ki so živeli in delali v eni zgoraj navedenih držav.

2. Ker je mnogo zgodovinskega gradiva o življenju in delu naših rojakov v tujini raztrese-

nega tudi po raznih ustanovah in arhivih v domovini, se za zbiranje te dokumentacije zadolži Inštitut za zgodovino delavskega gibanja Slovenije v Ljubljani.

Vse zgodovinsko gradivo, dokumente itd. je treba pošiljati na naslov: Slovenska izseljenska matica, Zgodovinska komisija, Ljubljana, Cankarjeva 1/II.

»A morte i schiavi« - Smrt Slovincem!

Šest dni so v Trstu od fašistov nahujskani šovinistično vzgojeni italijanski dijaki demonstriali proti pravicam slovenske narodne manjšine v Italiji.

Napadli so slovenski kulturni dom v gradnji, slovensko višjo gimnazijo, poskušali zažgati slovensko knjigarno v Trstu, napadali in poškodovali celo avtomobile z oznako FLRJ, podlo žalili jugoslovanske državne voditelje itd. itd.

Fašisti vedno začenjajo z napadi na narodne manjšine, na delavske ustanove in končajo s popolnim zaslužjenjem lastnega naroda — če uspejo!

Enotno so se dvignili vsi jugoslovanski narodi v zaščito slovenske narodne manjšine v Italiji. Jugoslovanska vlada je poslala v Rim energično protestno noto.

A dvignila se je tudi vsa demokratična Italija v zavesti: danes neofašizem ogroža slovensko narodno manjšino, jutri pa bo prešel v napad na osnovne demokratične pravice italijanskega ljudstva.

Divjanje neofašistov v Trstu je razburilo vso demokratično evropsko pa tudi svetovno javnost.

O dogodku bomo še spregovorili.

Novi devizni predpisi v Jugoslaviji

Zunanja trgovina Jugoslavije je od leta 1955 naprej zelo lepo naraščala. Jugoslavija je postala znaten kupec blaga na tujih tržiščih, saj je dosegel uvoz leta 1960 okoli 700 milijonov dolarjev. Velik del uvoza je bil industrijska oprema, ki jo državi še vedno primanjkuje.

Na pragu novega leta 1961 je Jugoslavija uvedla več pomembnih sprememb v svojem deviznem in zunanjem trgovinskem poslovanju, da bi omogočila še večjo trgovino z državami v svetu. Ena najvažnejših sprememb je uvedba carin. Jugoslavija je imela doslej carine le za uvoz blaga, ki ga nosijo s seboj zasebni potniki. Za komercialni uvoz pa ni bilo carin, razen za avtomobile.

Že sredi lanskega leta so bile uvedene carine za uvoz investicijske opreme, v začetku letošnjega leta pa še za uvoz surovin in blaga za osebno potrošnjo. S tem ukrepom je Jugoslavija med drugim omogočila, da bo lahko postala redni član splošnega sporazuma o trgovini in carinah (GATT), katerega članice so vse zahodne države in večina drugih držav po svetu.

Hkrati z uvedbo carin je Jugoslavija opustila precej kompliciran sistem finančnega obračuna uvoza in izvoza med državo in podjetjem, ki je doslej v neki meri nadomeščal carine.

Nadaljnja važna sprememba je delna liberalizacija uvoza. Odločeno je bilo, da bo znaten del uvoza liberaliziran. Po naših predpisih pomeni to, da za uvoz tega blaga ne bo potrebno nobenega dovoljenja in da bodo zainteresirani uvozniki mogli kupiti pri pooblaščenih bankah devize za plačilo uvoženega blaga neomejeno in po predpisanem tečaju.

Tudi s tem ukrepom je stopila Jugoslavija na pot tistih držav, ki so že pred leti postopoma uvajale liberalizacijo svojega uvoza in s tem dale trgovini v svetu možnost neoviranega razvoja. Za del uvoza je določeno, da bo potrebno dovoljenje, za nadaljnji del pa so predvidene še določene količinske omejitve, ker pač za sedaj država nima toliko deviz, da bi lahko kupili vse, kar je potrebno in koristno.

Namen omenjenih sprememb je bil predvsem v tem, da bi jugoslovanska podjetja odločala izključno na osnovi ekonomskih kriterijev, t. j. zlasti cene, kaj naj uvažajo in kaj naj izvažajo in da bi država po načelu delavskega samoupravljanja v podjetjih urejevala zunanjo trgovino samo z najbolj splošnimi predpisi, kot. n. pr. določila tečaj za tuje valute, predpisala carine, dajala določene davčne olajšave pri izvozu in podobno, kakor postopa večina držav. Zlasti se

še predvideva, da glede domačih cen ne bo nobenih predpisov in da se bodo vse cene sčasoma urejevale samo ekonomsko, t. j. kakršen bo položaj na trgu za posamezno blago.

Določen je bil tudi nov obračunski tečaj, namreč 750 dinarjev za dolar. Omenjeni tečaj se bo uporabljal za vsa komercialna plačila. Ostal pa bo še vedno poseben tečaj za turistična in podobna plačila, namreč 600 din za dolar. Doslej je veljal za taka plačila tečaj 400 din za dolar. Novi turistični tečaj je postavljen zato, da se bo lahko tuji turizem v Jugoslaviji še bolj razvil, dasi je že doslej obiskalo Jugoslavijo iz zahodnih držav do 800.000 in še več tujcev na leto.

Narodna banka in druge menjalnice bodo tedaj zamenjavale tujim državljanom njihov denar, bodisi bankovce ali čeke, po 600 din za dolar oz. 2100 din za angleški funt. Nakazila denarja v domovino (n. pr. bančni ali poštni plačilni nalog ter čeki na ime koristnika, ki ima v Jugoslaviji stalno bivališče) pa bo plačevala po 750 dinarjev; bankovce, ki bi jih omenjene osebe dobile iz tujine, pa tudi samo po 600 dinarjev za dolar.

Poseben turistični tečaj je postavljen zato, ker so cene hotelskih sob in tistega potrošnega blaga, ki ga kupujejo tujci v Jugoslaviji, še vedno tako nizke, da bi tečaj 750 preveč pocenil nekatero blago, n. pr. živila in bivanje za tujce, kar tudi ne bi bilo ekonomsko.

Z navedenimi ukrepi skuša Jugoslavija še bolj poglobiti stike z državami, s katerimi trguje in se na ta način bolj vključiti v mednarodno gospodarsko življenje.

Grob rojaka Martina Kreola iz Cite Jeanne d'Arc, prizadebnega društvenega delavca. Bil je član društva Sv. Barbare, invalidskega društva CGF, predsednik sekcije Združenja iz Cite Jeanne d'Arc in eden najbolj postrtovalnih članov društva Save, kakor je zdaj tudi njegov sin Martin

Obletnica smrti našega velikega pesnika Franceta Prešerna — osmi februar — je naš kulturni praznik. Letos ob 20-letnici vstaje naših narodov je bilo to praznovanje tem pomembnejše, saj je Prešeren zavzel v naši osvobodilni borbi in ljudski revoluciji posebno mesto. Na ta praznik so bile tudi letos podeljene Prešernove nagrade zaslužnim kulturnim delavcem in študentom. V Ljubljani so prejeli nagrade iz Prešernovega sklada književnik Mile Klopčič, igralec in režiser Vladimir Skrbinšek, glasbenik dr. Dragotin Cvetko in arhitekt inž. Edvard Ravnikar. Svet umetniških akademij v Ljubljani pa je nagradil dvanajst slušateljev.

Objavljamo reprodukcijo najnovejše upodobitve Franceta Prešerna — delo akad. slikarja Božidarja Jakca.

IV. kongres Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije

Konec decembra lani je bil v festivalni dvorani — poleg Gospodarskega razstavišča v Ljubljani — IV. kongres Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije.

Zadnji kongres te največje ljudskoprosvetne organizacije Slovenije februarja 1958 v Mariboru je kot svojo glavno nalogo sprejel geslo:

»Kultura naj postane last ljudstva!«

Prav gotovo bo tudi naročnike in bralce »Rodne grude« zanimalo, kako so člani Zveze Svobod v zadnjih treh letih svoje naloge izpolnjevali.

V Sloveniji imamo danes 731 kulturnoprosvetnih društev, ki imajo skupaj 85.821 članov. Na razpologo imajo 433 dvoran, 508 odrov, 499 knjižnic in 59 čitalnic.

Leta 1958 smo imeli pet Delavskih univerz, sedaj pa jih imamo 78. Delavske univerze so v letu 1960 organizirale 5054 predavanj, ki jih je obiskalo 348.967 oseb. Na različnih tečajih, seminarjih in šolah se je izobraževalo 49.819 oseb. Leta 1958 smo imeli le nekaj Delavskih klubov, sedaj jih imamo 219. Praksa je dokazala, da je popolnoma sproščena vsebina, oblika in izobraževanje v klubih izredno uspešna. Vseh dramskih skupin je v društvih 645, mladinskih dramskih skupin in lutkovnih gledališč je 166, folklornih skupin je 80, baletnih 15, godb in orkestrov 325, od tega 66 za zabavno glasbo, pevskih zborov je 521, od tega 80 mladinskih zborov, izobraževalnih odsekov je 170, šahovskih 297 itd. V tečajih za kapelnike godb na pihala se je izšolalo 58, za režiserje 80, za plesne učitelje 38, za zborovodje 112. Društva imajo 78 kinematografov, ki dajejo tedensko 276 predstav!

Navedli smo le nekaj glavnih statističnih podatkov, ki pa prepričevalno dokazujejo, kako se je kulturnoprosvetno življenje — zlasti v delavskih središčih — v zadnjih letih razširilo in poglobilo.

IV. kongres Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije je sprejel naslednje smernice:

Delavsko prosvetna društva Svobode se morajo čedalje bolj razvijati v kulturna žarišča, s katerimi bo delavski razred krepil svoj vpliv na kulturno in prosvetno življenje. Razen vpliva, ki ga morajo razširjati na celotno javno življenje, morajo služiti tudi delavskemu razredu samemu za njegovo kulturno izobraževanje in izživljanje. Delavski razred je danes vodilna sila v delavskem in družbenem samoupravljanju. V samoupravnih organih se ukvarjajo delavci v vprašanju gospodarstva, zdravstva, socialne politike, šolstva itd., kar zahteva od njih povečano splošno izobrazbo, da bi mogli uspešno reševati naloge, pred katerimi so se znašli. Delavci pri strojih postajajo na ta način tudi družbeni delavci v sistemu samoupravljanja in nasprotje med telesnim in umskim delom se vse bolj ublažuje. Z resolucijo o strokovnem izobraževanju, ki jo je lani sprejela Zvezna skupščina, so se znova razširile pravice delavskega razreda in to na področje strokovnega izobraževanja. Z uresničevanjem te resolucije bo delavski razred s pomočjo svojih organizacij sam odločal o vsebini in obsegu strokovne izobrazbe za svoje člane, hkrati pa bo spreminjal notranjo izobrazbeno strukturo delavskega razreda sploh in jo dvigal na čedalje višjo strokovno raven. V pogojih intenzivnega strokovnega izobraževanja delavcev raste tudi pomen

in vloga delavsko-prosvetnih društev, ki se morajo sedaj z vsemi silami usmeriti k splošnemu izobraževanju in kulturni vzgoji delavcev.

Za mladino morajo društva pokazati še več zanimanja kot doslej. Težiti morajo k temu, da bo vse več kulturnoprosvetnega dela namenjenega predvsem mladini, to je pokolenju, ki bo prevzelo v svoje roke nadaljnjo usodo naše družbe.

Po svoji naravi teži mladina z vsemi hotenji v prihodnost, ker ve in čuti, da je njena in je ni sile, ki bi jo lahko zaustavila. Društva se bodo dokaj hitro sporazumela z mladino, če ji bodo pomagala pri odpiranju stvarnih perspektiv za prihodnost.

Nam je potrebno tako kulturnoprosvetno delo, ki je z vsemi svojimi nitmi povezano s splošnimi družbenimi problemi. Z drugimi besedami: kulturnoprosvetno delo mora biti tudi samo zase del splošnih naporov za napredek družbe.

Ko iščemo probleme, ki naj postanejo predmet kulturnoprosvetne obravnave, se razgledujemo po življenju ter skušamo iz njega izluščiti poglobljena vprašanja, da bi se pridružili njihovem reševanju. Pri tem iskanju se srečujemo z velikimi in perečimi problemi, ki pritegujejo nase pozornost celotne družbe, pa tudi drobnimi življenjskimi vprašanji, ki utripajo v najintimnejših človeških doživetjih. Kultura mora povsod prispevati k uresničevanju cilja, da bo delovni človek srečen v svojem vsakdanjem življenju.

V idejnem pogledu naj društva še bolj opuščajo stare vsebine in oblike dela, usmerjajo naj se k sodobnim problemom ter oživljajo nove in bolj privlačne oblike v kulturnem in prosvetnem udejstvovanju. Društva naj tesneje sodelujejo s poklicnimi izobraževalnimi ustanovami, v klubih pa naj zlasti izkoriščajo kulturni pomen filma, radia in televizije. V društva se vključuje vedno več naprednih izobražencev in mladine. Festivali in revije ter uspehi kulturnoumetniških skupin na mednarodnih prireditvah dokazujejo, da se povečuje kvaliteta amaterskih dosežkov in da se amaterizem vse bolj otresa primitivnosti. Z veseljem in zadovoljstvom ugotavljamo, da so dosegla najpomembnejše uspehe društva v industrijskih središčih, ki so s svojim delom obrnjena k delavskemu razredu. V tej smeri je prosvetno dejavnost društev treba še bolj krepiti in poglobljati.

Ni dvoma, da bo Zveza Svobod in kulturnoprosvetnih društev Slovenije te smernice dosledno uresničevala, jamstvo za to so nam že njeni dosedanji uspehi v izobraževanju delovnih ljudi naše dežele.

IZ ŽIVLJENJA NAŠIH ROJAKOV V PORURJU

V Oberhausenu hočemo zopet ustanoviti slovensko društvo

Že delj časa se pripravljam, da vam napišem nekaj vrstic iz našega življenja v Porurju. V Oberhausenu imamo slovenski kvintet, ki ga vodi M. Jellschitsch. Imel je že precej lepo uspelih prireditev. Lani 1. oktobra smo imeli »Vinsko trgatve«. Dvorana je bila premajhna za vse obiskovalce. Rudarski praznik sv. Barbare smo praznovali v Büschhausenu v dvorani Marre. Kljub slabemu vremenu je prireditev dosegla lep uspeh. Posebno zahvalno smo dolžni rojaku Klemenčiču iz Gladbecka za njegov nagovor in pozdrave. Med udeleženci je bilo veliko domačinov, ki so bili vidno zadovoljni. Najbolj všeč so jim bile naše polke in valčki. Poglejmo, kaj pravijo nemški listi WAZ, NRZ in Ruhrwach z dne 6. decembra lani: Reporter F. D. Sterkrade pravi, da so pred vojno tukajšnji Slovenci imeli nad 40 društev, ki jih danes ni več. Tisk tudi naglašja, da smo Slovenci vedno ostali zvesti svoji domovini in domačim običajem, kar je vsekakor lep zgled.

Ta sloves moramo ohraniti tudi danes, čeprav so zdaj že zelo pogosti primeri, da naletimo

na rojaka, ki moče več govoriti materinega jezika! V Oberhausenu nameravamo zopet ustanoviti slovensko društvo Podporne jednote. Upamo, da nam bo to uspelo. Zdaj imamo težave z nabavo narodnih noš za kvintet. Da jih bomo lahko kupili, prirejamo prireditve. Tako smo imeli tudi lepo uspelo silvestrovanje. Na tem mestu se toplo zahvaljujemo za požrtvovalno pomoč pri prireditvah rojaku Šumahu iz Oberhausena, enako tudi Dragu Petku ter Alojzu Adroini in njegovi soprogi ter ostalim sodelujočim.

Michael Jellschitsch

Pripomba uredništva

Takih objav smo na Matici in v uredništvu »Rodne grude« najboljši veseli.

Rojaki v Oberhausenu! Uresničite Vašo lepo zamisel! Ustanovite napredno prosvetno društvo in v njem gojite prelepo slovensko materino besedo. Tako združeni boste lahko organizirali, če bo treba, tudi pomoč eden drugemu.

Slovenska izseljenska matica

OB 20-LETNICI VSTAJE JUGOSLOVANSKIH NARODOV

V Jugoslaviji bomo letos svečano praznovali 20-letnico vstaje jugoslovanskih narodov. Vsi naši kraji in vse naše organizacije bodo proslavile ta pomemben jubilej. Tudi letošnje mladinske delovne akcije bodo v znamenju teh proslav. V nekaterih okrajih in občinah so že ustanovljene mladinske delovne brigade in določene prve naloge, drugod pa to še pripravljajo. Mladi kmetje, delavci in študentje na Hrvaškem bodo na primer uredili spominski park na mestu, kjer je bilo nekdanje zloglasno ustaško taborišče v Jasenovcu. Podobno akcijo pripravlja tudi mladina Vojvodine, ki bo uredila spominski park na Fruški gori. Pri teh delih bo zaposlenih 4000 fantov in deklet. Posebno slovesno bodo proslavili 20-letnico vstaje na osrednjem gradbišču naše mladine — na avtomobilski cesti »Bratstva in enotnosti«, ki jo bodo letos gradili na odseku med Grdelico in Skopjem v dolžini 136 kilometrov. Gradilo jo bo okrog 50.000 mladincev in mladink iz vseh republik Jugoslavije in tudi inozemske mladinske brigade. Poleg teh velikih delovnih akcij bo še veliko manjših v okviru posameznih okrajev in občin. Mladina bo sodelovala pri gradnji novih šol, kulturnih domov, pogozdovanju, urejanju sadovnjakov, športnih igrišč itd.

Tudi druge organizacije pripravljajo vrsto proslav in pomembnih akcij, o katerih bomo še pisali. Naj danes navedemo le nekatere. Delavci iz zasavskih revirjev bodo 22. julija, na dan vstaje slovenskega ljudstva, odprli planinsko kočjo na Vrheh, kjer je bila leta 1941 ustanovljena prva revirska četa. Na šoli Trbovlje-Vode, ki nosi ime marodnega heroja Lojzeta Hohkrauta, nameravajo odkriti njegov doprni kip. V Trbovljah bo 1. junija odprta novozgrajena osemletna šola, imenovana po Tončki Čečevi. V njeno procelje pa bodo vzdali spominsko ploščo.

V Zagorju bo največja prireditev ob dnevu borca 4. julija na Plešah, kraju, kjer so zagorski delavci že pred vojno slovesno praznovali prvi maj. Posebej bodo proslavili tudi stoletnico ustanovitve zagorske rudarske godbe in štiridesetletnico pevskega zbora. Poseben odbor bo poskrbel za proslave v šolah.

V Litiji bodo 27. aprila, ob obletnici ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda, priredili festival Svobod in prosvetnih društev, na katerem bodo nastopile dramske družine in pevske zbori z območja te občine. Za dan borca 4. julija pa pripravljajo športne tekme. Dne 22. julija bo na Pilu veliko politično zborovanje. Praznovanja 20-letnice vstaje bodo Litijčani zaključili 24. decembra — ob občinskem prazniku.

V kočevski občini bo centralna proslava 22. julija v Dragi, kjer bodo odkrili spomenik padlim borcem in aktivistom. Za mesto in bližnjo okolico Kočevja bo večja proslava na dan borca. Slovesnosti bodo tudi ob otvoritvi vajenskega doma v Kočevju, otvoritvi nove separacije in vpadnika na Rudniku, ob praznovanju Dneva mladosti, ob formiranju mladinske delovne brigade, ki bo gradila dom za telesno kulturo itd. V Banja Loki in v Mozlju bodo odkrili spominsko ploščo padlim borcem in aktivistom. Na Travi bodo odprli novo šolo, v Stari cerkvi pa dom kulture. Muzejsko društvo bo priredilo v raznih krajih razstave zgodovinskega gradiva iz NOB.

Slovenska lipa na tujih tleh

Jugoslovanski izseljenci v Rosariu v Argentini vsako leto s prav posebnim navdušenjem praznujejo 29. november, dan ustanovitve nove Jugoslavije. Lanska prireditev pa je bila nekaj izrednega, saj je bila glavna točka programa vsaditev dveh drevesc domače lipe, ki sta k nam prispeli iz domovine — preskrbela nam jih je hrvatska izseljenska matica iz Zagreba.

Bilo je proti večeru 3. decembra, ko je polagoma ugašal prelep poletni dan. Tedaj so se v državnem parku v bližini veličastne reke Paraná, skoraj pod samim vrhom 85 metrov visokega spomenika Argentinske zastave, zbrali jugoslovanski izseljenci in veliko domačinov, med temi tudi predstavniki argentinskih oblasti. Oči vseh so bile uprte v mladi drevesci, zasajeni v argentinski zemlji. Slušatelj medicine Peter Raul Kobila, zastopnik našega mladega rodu v Argentini, je v imenu naše jugoslovanske naselbine spregovoril in naglasil, da naj bi bili mladi lipi — simbolični drevesci slovanstva — zasajeni v argentinskih tleh, tudi simbol trajnega prijateljstva ter hvaležnosti jugoslovanskih izseljencev do nove domovine Argentine, ki je v tem letu slavila 150-letni jubilej svoje neodvisnosti. V imenu jugoslovanske naselbine je govornik izročil mladi lipi v varstvo mestnemu županu. Mlademu govorniku se je zahvalil prvi tajnik mestnega sveta.

Gledali smo lipi, in z njima se nam je približala draga, daljna, danes tako napredna domovina. Rasli bosta lipi, vsajeni v argentinskem državnem parku. Rasli bosta kakor raste in napreduje naša domača dežela, katere pozdrav sta nam prinesli.

Rubša Branko, Rosario, Argentina

Božidar Jakac: *Večer v Beričevem* (olje)

Branko Zužek:

Rodna gruda

*Imel sem v srcu te, imel v očeh,
ti siborjava zemlja domačije;
zdaj te držim v utrujenih dlaneh
in doigam k soncu, ki dobrotno sije.*

*Minilo je že štirideset let,
kar zadnjič sem jih gledal, rodna polja,
pa neugnana in nevedna volja
peljala fanta je v široki svet.*

*Bila so leta, ko sem jokal kri
in kri mi tekla je z zgaranih rok,
po luknjah spal sem, kamor niti bog
zagnati hotel ni nič več oči!*

*Ej, nisem bil sezidal si gradov.
A šlo je... Vendar — tiste lepe slike
vasice, žita, hrasta, trepetlike...
Tako prignalo starca je domov.*

*Bilo je vredno znoja, vredno truda
vse, kar žioljenje mi je naložilo,
da se na kraju v meni je zbudilo
spet hrepenenje, dobra rodna gruda.*

*O, kadar konec bo težav, tegob,
še zadnjič z roko segel bom po tebi
in te naprosil: »Zdaj me le zagrebi;
s teboj na prsih mi bo lažji grob!«*

DRAŽGOŠE

Devetnajst let je preteklo od tedaj, ko je osem tisoč Nemcev, oboroženih s težkimi in lahki strojnici, napadlo Dražgoše, idilično vas na obronkih Jelovice sredi Gorenjske. Tri dni je trajal boj partizanskega bataljona, ki je štel vsega dve sto mož, oboroženih z dvajset lahki strojnici. Kljub silni nemški premoči je bataljon, ki si je nadel ime velikega sina slovenskega ljudstva, Ivana Cankarja, tri dni uspešno odbijal hude napade. Ta boj je fašistične okupatorje prizadel bolj, kot so priznali. Vas so fašisti sicer požgali in porušili, prebivalce izgnali in delno pobili, vendar s tem niso dosegli drugega, kot še večje sovraštvo vsega slovenskega ljudstva proti fašističnemu okupatorju, ljudstva, ki je hotelo živeti v miru in svobodi.

Kdo ve bolje kot vi, rojaki, ki živite drugod, po vseh kontinentih sveta, kaj se pravi biti brez doma, kaj pomeni živeti v tujini. Toda zapustiti dom prostovoljno, zapustiti ga v miru, je povsem nekaj drugega, kot pa biti izgnan nasilno, pregnan s svoje zemlje samo zato, ker se je to zahotelo tujcu. Prav ti nameni, ponemčevanje in nasilno preseljevanje Gorenjcev in tudi Štajercev, so ljudi pognali v upor, v boj za obstanek na svojem koščku zemlje.

Že maja 1941 so Hitlerjevi fašisti izdelali načrt, po katerem bi s Štajerske in Gorenjske izselili 260.000 Slovencev, samo z Gorenjske pa 100.000. Ta načrt so poleti začeli tudi uresničevati. Toda najzavednejši del prebivalstva se je temu uprl. Ljudje so začeli bežati v gozdove in se v začetku s skromnim orožjem, toda domovini vdanimi srci začeli tolči za svojo svobodo. Začetek upora je poleti zavrl večje izseljevanje. Okupatorske oblasti so pa še naprej delale na ponemčevanju pokrajine z namenom, da bi jo po Hitlerjevem naročilu čimprej priključili k fašistični Nemčiji. Pri tem je v veliki meri šlo za 12.000 gorenjskih mož in fantov, ki naj bi postali tudi Hitlerjevi vojaki, katere je fašistična vojska, kljub takratni ogromni moči, tako potrebovala.

Tiste dni januarja 1942, v zimi, kakršne že dolgo ni bilo, so Dražgoše zaživele kakor še nikoli dotlej. Tja je prav s prihodom novega leta prigaril dvestoglavi Cankarjev bataljon. Krepke in korajžne partizane, delavce iz Kranja in z Jesenic, iz Tržiča in Škofje Loke, iz ljubljanske in kamniške okolice, kmete in bajtarje iz Poljanske in Selške doline, so Dražgošani sprejeli kot svojo vojsko, kateri je pri srcu osvoboditev domovine. V nekaj dneh so cankarjevo in vaščani postali velika družina, vas pa ena sama velika vojašnica. Tedaj so domačini

prvič slišali lepe partizanske pesmi, ki so budile up v lepše dni, hrabrile in vžigale k svobodoljubnemu boju. Po tistem pobočju se je razrasla svobodna »Dražgoška republika«, kakor so jo tedaj imenovali.

A tudi Nemci niso držali križem rok. V decembrskih bojih so spoznali, da bo treba partizane zgrabiti z močnejšimi silami, zato so nagloma zbirali vojsko in policijo ter jo dovažali celo s Poljske. In tako se je pričelo. Toda partizanski bataljon je imel že od vsega početka namen braniti vas. Ljudje so bili sicer zaskrbljeni, a partizanska pripravljenost in njihovih dvajset strojníc je vzbujala zaupanje. Sicer so se vsi skupaj zavedali velike nemške moči, zavedali, da se bo tisto pobočje spremenilo v svojevrstno fronto, toda zdaj je šlo za več. Šlo je za to, da se fašizmu dokaže moč oborožene vstaje slovenskega ljudstva. In bila je tudi zima, huda, zavrtna in brezobzirna zaveznica pregnjalcev.

Ponoči med osmim in devetim januarjem 1942 so skozi Škofjo Loko v Selško dolino vso noč brneli nemški kamioni. Ljudje po dolini še niso videli toliko vojske. Zbali so se za svoje partizane.

Toda ti so fašiste že čakali, potaknjeni po dražgoških robovih, po dražgoških hišah in skednjih, za zidovi in drevjem. Iz zasneženega brega je neopazno gledalo v dolino dve sto partizanskih cevi. Bilo je tako mraz, da je preveč namazano orožje zmrzovalo.

Spodaj okoli Dražgoš so vasi Češnjica, Jamnik in Rudno. Iz vseh teh smeri so proti partizanskim zaenkrat še tihim Dražgošam lezle nemške kolone. Spodaj v Rudnem so že prvi dan postavili tudi topove.

Ropotati je začelo okoli devetih. Najprej na levem krilu, potem po vsej, tri kilometre dolgi fronti. Vmes so bruhal topovi, Nemci so po visokem snegu silili navzgor. Partizansko orožje jih je ustavljalo, spodnašalo, da niso mogli do vasi. Streljali so čisto od blizu. Zaradi megle in debelega snega ter zaradi varčevanja s strelivom so partizani streljali čisto od blizu. Nemci so padali. In tako je šlo ves dan. Prednji so bili večkrat naslednjim za kritje. »Nepremagljiva« Hitlerjeva vojska se je umikala, ne da bi dosegla svoj namen. Jezni so vmes bombardirali vas tudi z zažigalnimi granatami, tako da je že prvi dan pogorelo nekaj hiš.

Zvečer so se Nemci po številnih žrtvah morali umakniti. In partizani? Prvi dan ni padel niti eden in tudi izmed domačinov, ki so partizanom pomagali, ni bil nihče ranjen.

Noč je potekla napeto, toda več ali manj mirno.

Obnovljene Dražgoše z moderno šolo, kjer se mladi rod uči tudi o zgodovinski bitki, ki je divjala nekoč na teh tleh

Naslednje jutro so Nemci spet napadli. To pot še bolj okrepljeni. Gorele so hiše, grmelo je, da je odmevala vsa dolina, a v vas niso prišli. Domačini, predvsem ženske, so po kletih molile za dober konec in partizansko zmago, moški so pomagali. Vas je postala ena sama fronta.

Vendar so se tudi naslednji dan napadalci, ki jih je bilo dvajsetkrat več kot partizanov, morali razbitih glav umakniti.

Tretji dan — nedelja! Nemške sile so še večje, sveže, okrepljene. Granate orjejo po vasi že navsezgodaj, med hišami se vali dim. Po nekaj sto letih je to prva nedelja, da je cerkev prazna.

Po vsej fronti sekajo granate in brizgajo dolgi rafali strojnic. Mitraljezec Vinko Žakelj s pomočnikoma Božičem in Zorkom leži ob stebrih žičnice, po kateri so nekdanje Jelovice prevažali les. Nemci so že prejšnji dan opazili, da od tam proti njim sika nevaren ogenj. Položaj je važen, od tam je pregled na vse strani zelo dober. To čutijo tudi Nemci. Zdaj tja druga za drugo lete granate, da sneg v okolici ni več bel. Pomočnika sta mu komaj sproti polnila okvire. Udarjanje granat je bilo vedno bližje. Vinkova strojnica naenkrat utihne, telesa partizanov pa so čez hip že zasuta s snegom in prstjo ter stisnjena med tramovje žičnice.

Na skalnatem pomolu, ki se je do tedaj imenoval Jelenca, se je tolkel slavni Bičkov vod, ki od takrat nosi ime po junaških bratih Bičkih (eden komandir voda, drugi mitraljezec). Že prvi dan so bratje s te skale kosili Nemce kot še nikoli. Začelo je primanjkovati municije. Sem in tja se je privlekla megla in se spet zgubila naglo, kot je prišla. In prav tam, pod to Bičkovo skalo,

so tretji dan opoldne Nemci z močnimi silami zabili ognjen klin. Na Bičkove fante so letele krogle od strani. Udarili so nazaj, toda prevelika sila jih je prisilila k umiku. Dražgoška fronta je bila končno prebita.

Potem je šlo za vsako hišo, za vsak korak, za vsak meter. Nemci so začeli vasico spreminjati v ruševine in pogorišča. To nedeljo in naslednji dan je obležalo 41 vaščanov. Najmlajša med njimi je bila triletna deklica Rezička, najstarejši pa 73-letni Peskarjev oče!

Toda padlo je na stotine fašistov, njihova zmaga je bila dejansko poraz, kajti partizanov niso uničili. V vseh treh dneh jih je padlo le osem. Sliši se kar neverjetno ob toliki premoči!

Razumljivo je, da so Nemci tajili to bitko. Njihovi listi niti z besedico niso omenili boja, zaradi katerega so bili primorani zbrati velike vojaške sile, boja, ki je znatno prispeval k oslabitvi vojaške moči okupatorja. Kako naj bi priznali ta boj pred svojo javnostjo, če pa so fašistični listi že dva meseca trdili, da na Gorenjskem partizanov ni več, da so uničeni?!

Junaška obramba prvega osvobojenega ozemlja v Dražgošah je mobilizirala na tisoče slovenskih rodoljubov, da so se pridružili partizanom v boju za uničenje fašističnih okupatorjev za osvoboditev ljudstva. Zato je že prešla kot eno najbolj svetlih dejanj v zgodovino narodnoosvobodilne borbe.

*

Danes so Dražgoše spet prijazna vas z novimi hišami, z novo moderno šolo, kjer se mladi rod uči tudi o zgodovinski bitki, ki je divjala na teh tleh v hudi zimi januarja tisočdevetstodvainštiridesetega.

Mamica, boš tudi svojega otroka naučila slovensko govoriti?

Globoko v srce me je ganilo, ko sem v novembrski številki »Rodne grude« prebral članek pod naslovom: »Staršev sem slovenskih sin«, ki ga je spisal mladi Edi Kovše iz Winterslaga v Belgiji. Nisem se mogel ubraniti solz in članek sem kar večkrat prebral.

Kakor je ta mali slovenski fant ponosen, da zna sam in njegov brat ter sestra govoriti slovensko, enako bi morali biti na to ponosni tudi drugi slovenski starši, ki živijo v inozemstvu in niso pozabili vsaditi v srca svojih otrok najdragocenejšo cvetko — materino slovensko govorico.

Dragi starši, to je najbolj dragocena dediščina, ki jo boste dali svojim otrokom, tega ne smete pozabiti! Kako veseli in ponosni boste, ko boste s svojimi otroci obiskali rojstno domovino, ki jo bodo oni ne le videli, temveč tudi razumeli njeno lepoto in napredek. In kako bodo veseli in ponosni na to vaši sorodniki v starem kraju, ko jih bo vaš sinček ali hčerka pozdravila slovensko in zapela slovensko pesemco. Moja mala mi takole zapoje:

Ko pa velika bom,
šla gor na lunco bom
in natrosila bom mamci zlata.

Mamco najrajši imam,
očka pa tuđ ne dam.
Očka in mamico najraje imam!

Čeprav smo že vstopili v novo leto, želim vam v domovini in vam pri Slovenski izseljenski matici uspeh in srečo. Naj naši bratje in sestre polno uživajo sadove svojega dela, to, kar so sami ustvarili! Enako pošiljam vsem slovenskim družinam na tujem tople pozdrave, posebej pa pozdravljam prav lepo Kovšetovo družino v Winterslagu, Belgija, ki je tako lepo naučila svoje otroke slovensko govoriti, peti in pisati.

Franz Bergant, Nördlingen, Nemčija

DOMOV STA PRIŠLA PO NEVESTI

Precej naših tukaj rojenih fantov je že šlo v rojstno domovino svojih staršev po neveste. Tako sta napravila tudi Georg Smitt, sin slovenske matere in dobro znani muzikant ter Henrik Končina, sin slovenskih staršev. Georg si je izbral za živiljenjsko družico živahno Ivanko Samensari iz Željne pri Kočevju. Prav veseli smo zvedeli, da je Ivanka dobra pevka kakor tudi njen mož. Ivanka je takoj postala članica našega pevskega društva »Sava«.

Henrik pa si je izbral za ženko Mesarjevo Jožico iz Radeč, rojstnega kraja svojih staršev. Poroča je bila tukaj v krogu številne Končinove družine. Ker je član gasilske čete, so ti napravili mlademu paru, ko je odhajal od poroke, častni špalir.

Obema mladima paroma vso srečo na skupni živiljenjski poti!

Franz Abram, Freyming

IZ ARGENTINE

NAVDUŠENO PRAZNOVANJE 29. NOVEMBRA V BUENOS AIRESU

Kakor vsako leto smo tudi letos praznovali naš največji narodni praznik — 29. november. Vsi rodoljubi iz Buenos Airesa in okolice so se dne 27. novembra zbrali v dvorani teatra El Nacional. Bilo nas je toliko, da so mnogi morali stoje poslušati naše lepe pesmi in gledati naše krasne folklorne plesse. Navzoči so bili tudi člani našega poslaništva z odpravnikom poslov gosp. Momčilom Vučkovičem. Govornika na slavnostni akademiji sta bila gosp. Srečko Ferfolja in gosp. Momčilo Vučković. Programa ne bomo posebej opisovali, le to lahko rečemo, da je bil na višku. Prav vse: govori, pesmi, plesi in drugo je bilo tako lepo podano, da je prisotno občinstvo z velikim ploskanjem zahtevalo še in še. Vsa čast našim požrtvovalnim kulturnim delavcem, ki jim ni mar truda, da nam nudijo vedno boljše in popolnejše duševne hrane, ki smo je v tujini tako potrebni.

Po slavnostni akademiji se je na Dock Sudu nadaljevala prosta zabava ob okusnem kosilu. Slovensko podporno društvo v Devotu pa je priredilo plesno zabavo, kjer je zlasti mladina prišla na svoj račun.

VESELO SLOVO OD STAREGA LETA

Naši argentinski rojaki so se prav veselo in po domače poslovili od starega leta na Silvestrovem večeru, ki ga je priredilo Slovensko podporno društvo v društvenih prostorih v Villa Devoto. Postregli so s samimi domačimi specialitetami. Za dobro voljo in ples pa je poskrbel slovenski orkester.

ANDREJ ŠKRBEČ — ŠESTDESETLETNIK

V krogu svojih prijateljev je lani ob koncu leta praznoval šesdesetletnico znani argentinski rojak Andrej Škrbec. Po rodu je Primorec in je prišel v Argentino pred petintridesetimi leti. Kot dober organizator in navdušen rodoljub je takoj bolj kakor na svoj dobrobit mislil na to, da bi se združili slovenski rojaki, ki so takrat pred fašizmom bežali v Argentino in so bili na tujih tleh zelo osamljeni. Skupno s še nekaterimi sonarodnjaki je Škrbec pomagal pri organizaciji in ustanovitvi Slovenskega prosvetnega društva in bil prvi predsednik tega društva, obenem pa tudi eden glavnih sodelavcev Slovenskega tednika, predhodnika današnje »Lipe«. Med našimi rojaki se je jubilat tako priljubil, da ga danes pozna vsa jugoslovanska naselbina kot »našega Drejčeta«.

Ob jubileju so mu prijatelji priredili spominsko svečanost z okusnim asadam.

Prisrčnim čestitkam njegovih številnih prijateljev se pridružuje tudi Slovenska izseljenska matica: Na mnoga leta!

NOVI GROBOVI

Konec oktobra je avtomobil povozil 57-letnega Franceta Intiharja, ki je po nekaj dneh v bolnišnici Alvear podlegel poškodbam. Pokojni je bil doma iz vasi Pudob pri Starem trgu. — V septembru je podlegel težki bolezni 61-letni mizar Ivan Kromar. Doma je bil iz Gorenje vasi pri Ribnici in je prišel v Argentino pred 30 leti. V Argentini zapušča ženo in dve hčerki, v Severni Ameriki v državi Ohio pa brata in dve sestri. — Dne 11. decembra se je za vedno poslovil od nas splošno priljubljeni Emil Pernarčič, industrijalec. »Zarja« ga je štela med svoje prve podporne člane, saj je imela v njegovi hiši nad dve leti svojčasni lokal brezplačno. Tudi slovenski lovci so ga zelo cenili kot požrtvovalnega tovariša. Naj bo vsem trem lahka tuja gruda!

(Povzeto po »Lipi« z dne 15. decembra 1960)

Rojstni dan domovine so proslavili na vseh koncih sveta

Še vedno prihajajo sporočila o praznovanju 29. novembra med našimi rojaki na raznih koncih sveta. V Montevideu, glavnem mestu Urugvaja, se je proslave udeležilo okrog tri tisoč jugoslovanskih rojakov, članov naše naselbine, ki šteje skupaj štiri tisoč ljudi. Nekateri so prišli na to proslavo celo po 200 kilometrov daleč.

Po vsej republiki Čile, predvsem pa v Santiagu, so bile prirejene številne manifestacije ob 150-letnici proglasitve neodvisnosti republike Čile. Te proslave so se s proslavami jugoslovanskega narodnega praznika 29. novembra zlele v edinstveno skupno manifestacijo. Šola, ki se imenuje »Republika Jugoslavija«, je priredila posebno akademijo. V Jugoslovanskem domu so prikazovali jugoslovanske filme. Tudi številne čilske radiopostaje so imele za ta namen posebno prirejene programe. V glavnem gledališču »Municipal« so priredila proslavo izseljenska kulturnoprosvetna društva. Proslava je bila tudi v Rotary clubu in v šoli, ki ji je odbor jugoslovanskih žen daroval zastavo, na kateri sta izvezeni jugoslovanska in čilska trobojnica. O teh pomembnih proslavah so obširno poročali tudi časopisi. List »El Melkurjo« v Antofagasti je ob tej priložnosti posvetil Jugoslaviji nad štiri strani. V Kočabambi v Boliviji je na Dan republike izšla prva številka lista »Jugoslovanski glas«, ki je bila v celoti posvečena Jugoslaviji.

PO DOMAČI

— Kakor številne druge, se bosta tudi žužemberška in novomeška občina združili. S tem se bodo ti kraji še bolj gospodarsko okrepili. Pogoje imajo predvsem za živinorejo. Ljudem iz Suhe krajine bo ustrezno tudi s tem, da jim ne bo treba več hoditi na občino v Novo mesto, vse svoje zadeve bodo lahko uredili na krajevnih uradih.

— V novomeškem okraju bodo v prihodnjih petih letih vložili v kmetijstvo pet milijard dinarjev. Največ sredstev bodo porabili za nabavo kmetijskih strojev in napredek živinoreje.

— Na Studencu pri Sevnici bodo napeljali elektriko. Zgraditi nameravajo tudi cesto Zavratac—Rovišče in prosvetni dom. Gradbeni les so že nabavili, trboveljska cementarna je pa dala cement.

— V Dobovi bo razširila svoj obrat pletilnica. V njej bo zaposlenih 100 delavcev. Pletilnica namerava za svoje delavce zgraditi stanovanjski blok.

— Tudi v Artičah nameravajo v prihodnjih letih zgraditi prosvetni dom, v katerem bodo imeli klubske prostore in nekaj stanovanj.

— V Sevnici gradi konfekcijsko podjetje »Lisca« moderno poslovno zgradbo, podjetje Elektro-Krško pa nov stanovanjski blok za svoje uslužbence.

— Tovarna Tomos v Kopru je že začela z izdelavo osebnih avtomobilov »Tomos-Citroën«. Do konca leta jih bodo izdelali okrog 700.

— Razvoj motorizacije, ki je eden izmed znamenj naraščajoče ljudske blaginje, je v nenehnem porastu. Tako je bilo samo v goriškem okraju lani na novo registriranih 1028 motornih vozil.

— Letos bodo na 20 raznih krajih v naši državi preizkusili nove vrste domače pšenice, ki so jo pridobili s križanjem. Posebno pozornost bodo posvetili tistim sortam pšenice, ki bi bile primerne za pridelovanje v planinskih predelih.

— Živinorejsko-poljedelski kombinat v Postojni je v dveh letih povečal stalež živine od 540 na 2000 glav. Zdaj gradi šest hlevov za 600 krav molznic.

Iz današnjega Maribora

Kurentovanje na Ptujskem polju je prastar običaj, ki še ni izumrl in je vsako leto pomemben dogodek. (Posnetki: F. Vrabl, Ptuj)

DEŽELI

— Deset novih zdravil bo letos začela izdelovati domača tovarna »Lek«.

— Zobotrebec je majhna stvar. Izdelovanje zobotrebcev pa je zelo donosno, kar lahko potrdijo Dobropoljci. Okrog 600 Dobropoljcev izdeluje »klinčke«, ki jih odkupuje zadruga po 4.10 din za butarico. Spretni izdelovalci lahko napravijo dnevno do 300 butaric in zaslužijo zanje dvanajst stotakov. Lani je zadruga prodala za 40 milijonov dinarjev zobotrebcev.

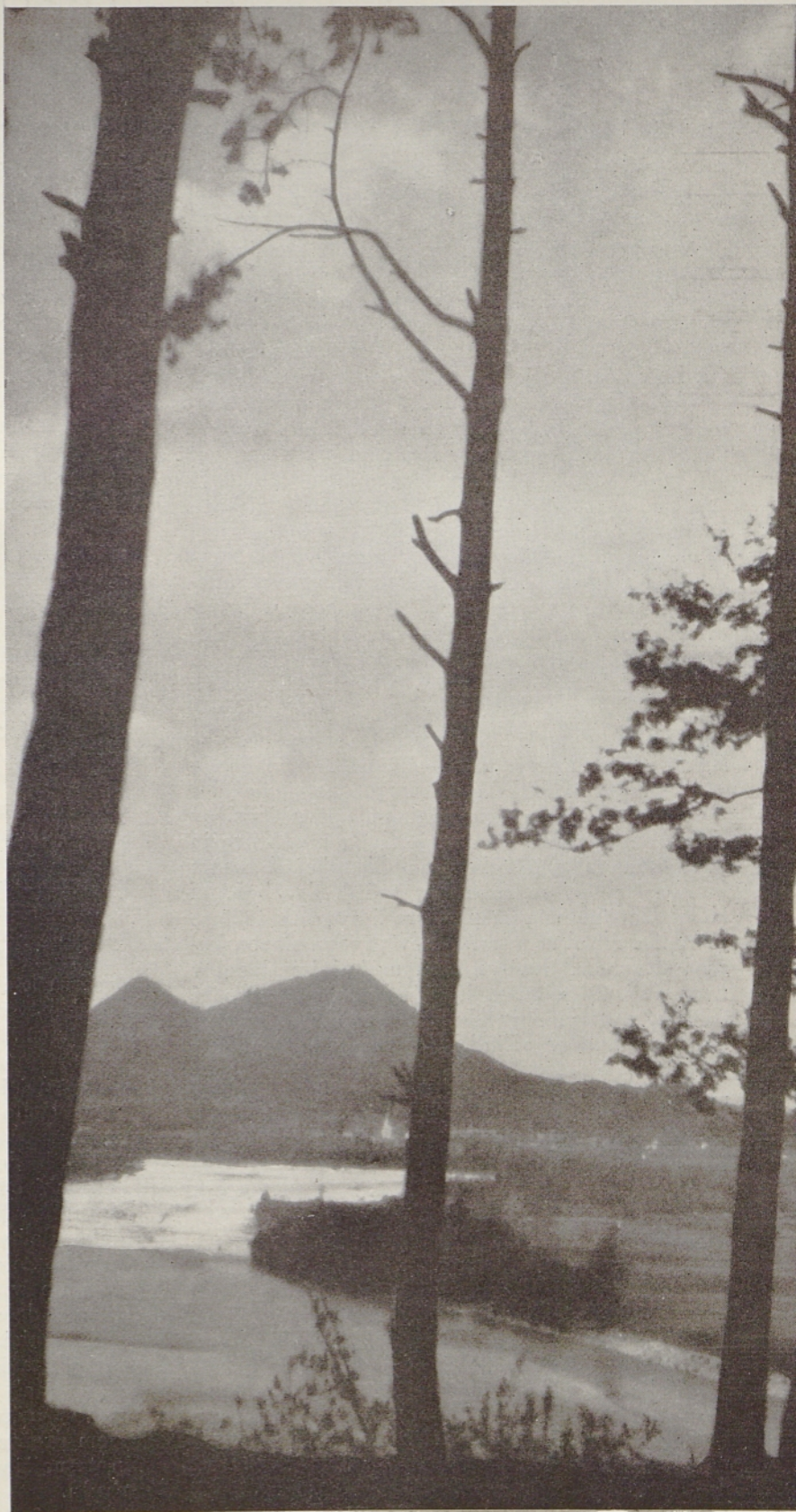
— Turistično društvo z Rudnika pri Ljubljani namerava zgraditi planinsko kočo na Krimu. Lani so začeli tudi že graditi v bližini Mokreca cesto, ki bo vodila na vrh Krima. Tako bo tudi Krim postal izletniška točka za Ljubljančane.

— Jekleni most pri Maslenici blizu Zadra, največji objekt nove turistične jadranske ceste, je bil nedavno izročen svojemu namenu. Zgrajen je tako, da bodo po Masleniškem prelivu lahko nemoteno vozile do 45 m visoke ladje.

— Na naftnih poljih v Vojvodini bomo pridobili letos, kakor predvidevajo, okrog 250.000 ton nafte, kar je že polovico več kakor lani. Letos bodo začeli iskati naftne vrelce tudi v Sremu in Banatu.

— Tudi v Tržiču bo kmalu dograjen zdravstveni dom. V njem bo splošna in zobna ambulanta, reševalna postaja in lekarna.

— Kamniška podjetja bodo v prihodnjih petih letih investirala skupno okrog 8 milijard dinarjev za rekonstrukcijo svojih obratov. Od tega zneska bodo vložila 2.6 milijarde lastnih sredstev.

35 let slovenskega kulturnega društva **LJUDSKI ODER** v Buenos Airesu

Ob 35-letnici svojega obstoja je izdalo Slovensko kulturno društvo »Ljudski oder« v Buenos Airesu prikupen spominski spis s sliko Blejskega jezera na naslovni strani. Spis ima 24 strani in naslov »XXXV. aniversario Sociedad cultural eslovena »Ljudski oder« Buenos Aires, 1925—25 de Agosto—1950«. Ima prispevke v slovenščini in v kastiljanščini (južnoameriški španščini). Med slovenskimi članki navajam: Ob 35-letnici ustanovitve S. K. D. »Ljudski oder« (Goriški), 35 let tujine (S. S.) in Naša pesem v slovenski naselbini (J. Vižintin). Dalje sta tu še spominski članek Ljudski oder — su juventud in Sociedad cultural eslovena »Ljudski oder« en el XXXV. aniversario. Poleg tega so v spominskem spisu še tudi slovenski članki kakor Naša lepa Slovenija (Branko Mizerit), Preosnova slovenskega književnega jezika (France Tomšič), Spomin na Ivana Cankarja (Ivan Tominec) ter pesem »Tja bomo našli pot« (Oton Župančič). Poleg tega je še nekaj sestavkov v kastiljanščini in spored prireditve ob 35-letnici. Po gradivu v tem spominskem spisu (avtor Goriški) sem pripravil ta pregled društvenega dela v preteklih 35 letih.

Ko so okrog leta 1923 pričele prihajati v Argentino iz naše Primorske manjše skupine slovenskih fantov in mož, ki jim je zaradi fašističnega pritiska bilo onemogočeno nadaljnje mirno življenje v domovini, so sprva živeli v skupinah, ker niso poznali jezika v novih krajih in tudi zaslužka je bilo malo. Ob sobotah zvečer in nedeljah so se zbirali v večjih družbah. In ob nekem takem sestanku sredi avgusta 1925 se je rodila misel za ustanovitev prvega slovenskega kulturnega društva med našimi izseljenci v Argentini. 25. avgusta 1925 je bilo to društvo že tudi ustanovljeno in dali so mu ime *Delavsko kulturno društvo »Ljudski oder«*.

Prvi odbor »Ljudskega odra« so sestavljali med drugimi naslednji tovariši: Aleksander Prinčič, Alojz Ščurk, Ivan Benedetič, Jože Šviligoj, Bernard Primožič, Franc Možič, France Štekar, Alojz Knez in France Karara. Zadnji trije imenovani so že umrli. Prvi predsednik je bil Franc Štekar.

Društvo je do leta 1938 večkrat menjalo svoje prostore, ker nikakor niso ustrezali potrebam društva in naglemu društvenemu razvoju. Zaradi tega je društvo kupilo zemljišče v okraju Villa Devoto v Buenos Airesu ter si je tam postavilo svoj dom.

Med narodnoosvobodilno vojno je bilo društvo središče vseh tistih, ki so se strinjali z odporom v domovini. Zaradi tega so dali nekateri nasprotniki narodnoosvobodilnega boja v obliki,

kakor se je razvil v Jugoslaviji, društvu poseben pečat, s katerim so mu poskušali in mu še vedno poskušajo škodovati.

»Ljudski oder« se je mnogo udeleževal na raznih področjih kulturnoumetniškega udejstvovanja. Skrbeli so predvsem tudi za slovenski tisk v Argentini. Tako so pričeli leta 1928 izdajati »Delavski list«, ki mu je sledil »Delavski glas«. Leta 1937 je »Delavski glas« nasledila kulturna revija »Njiva«, ki je svojim bralcem nudila šest let mnogo dobrega branja. Ko je bila prepovedana, društvo ni moglo ostati brez svojega glasila in leta 1945 je izšla prva številka lista »Pravica«, ki je izhajala do septembra 1946. Takrat je bilo med našimi rojaki v Buenos Airesu mnogo dobre volje za sodelovanje in tako sta se lista »Pravica« in »Slovenski list« združila v »Slovenski glas«, ki je postal glasilo vseh naših organizacij. Med drugimi publikacijami je DKD »Ljudski oder« izdalo »Koledar za leto 1942« in leta 1945 koledar »Ivan Cankar«, posvečen 25-letnici smrti Ivana Cankarja.

»Ljudski oder« je imel ves čas svoj mešani pevski zbor, ki je bil vseskozi steber društva. Kot pevovodje so ga vodili Ciril Jekše, Josip Krebelj, Ubald Vrabec, R. Kubik, J. Samec ter sedanji pevovodja Niko Škof. Pri klavirju sta sodelovala Violeta Micheluzzi in V. Saksida. — Prav aktivna je bila tudi dramska družina, ki je postavila na oder vrsto raznih zahtevnih iger.

Medtem so se ustanovila v Buenos Airesu in po raznih slovenskih naselbinah v Argentini še nova slovenska kulturnoprosvetna društva. Ko so se nasprotja med njimi malce zgladila, je bil »Ljudski oder« med prvimi, ki je pozval druga društva k združitvi. Leta 1938 je bil ustanovljen meddruštveni odbor, pri katerem je sodelovalo pet slovenskih društev. 14. julija 1938 je bila ustanovljena tudi Zveza jugoslovanskih društev v Argentini in je takrat postala revija »Njiva« tudi glasilo Zveze, kar je ostalo do prepovedi lista.

Celih deset let Delavsko kulturno društvo »Ljudski oder«, ki je medtem spremenilo ime v Slovensko kulturno društvo »Ljudski oder«, ni moglo delovati, ker so oblasti njegovo delovanje ukinile. Šele po strmoglavljenju Peronovega režima je v juliju 1958 skupina bivših članov oživila delo »Ljudskega odra« ter ga dovedla k 35-letnici, o katere proslavi smo poročali v zadnji številki našega lista.

Tudi ob svoji 35-letnici nudi Slovensko kulturno društvo »Ljudski oder« prijateljsko roko vsem društvom z željo, da bi prišlo do čim ožjih in tesnejših stikov in k medsebojnemu sodelovanju.

Co. A. K.

Fran Saleški Finžgar devetdesetletnik

Dne 9. februarja je dočakal slovenski književnik Fran Saleški Finžgar izreden živiljenjski jubilej: 90-letnico. Po letih nima med pisatelji para ne pri Slovencih ne Jugoslovanih in so menda take pisateljske korenine redke tudi pri drugih narodih po svetu.

Pisatelj Finžgar se je ob tem dnevu lahko s ponosom ozrl na svojo prehojeno živiljenjsko pot, pa tudi na polico, ki kaže žetev njegovega peresa. Razveselile so ga čestitke iz vseh krajev sveta, saj je moč znan po svojih delih in prevodih po najbolj oddaljenih krajih in mnogi naši rojaki v tujini štejejo Finžgarjeve zgodbe za najbolj priljubljeno branje in njegove igre, ki so resničen odraz živiljenja, igrajo po mnogih izseljenskih društvih v tujini. Saj toliko klene žetve, kakor jo je dal Finžgar svojemu ljudstvu, sta jo dala le še redka pisateljska tovariša: Cankar in Bevk.

Pisatelj je gorenjski rojak in celo v sorodstvu s pesnikom dr. Francetom Prešernom. Prav zato ljubi — kot kmečki otrok — živiljenje na deželi, v gozdovih in hribih, kjer se dogaja večina njegovih povesti, črtic in iger.

Čeprav je bil Finžgarjev dom v Doslovičah pri Breznici bolj skromen, oče je bil kajzar in kmečki krojač, so ga poslali na šolanje. Po maturi leta 1891, ko mu je bilo dvajset let, se je odpravil v semenišče. Vedel je, da bo tako prišel najlažje do službe in kruha. Štiri leta kasneje je postal duhovnik. Bil je zmeraj naprednega gledanja in je stal ob svojem ljudstvu tudi v najhujših letih trpljenja. Zmeraj ga je z govorjeno in pisano besedo pravilno vodil in učil, da ob svojem jubileju lahko s ponosom gleda na svoja pretekla leta. Služboval je v najrazličnejših krajih. Med drugim v Bohinjski Bistrici, pri Joštu nad Kranjem, v Želimljah in v Sori pri Medvodah. Zadnje službeno mesto pred upokojitvijo pa ga je privedlo v Trnovo v Ljubljani.

Takrat, ko je služboval v Sori pri Medvodah, je napisal tudi klasično lovske črtice »Na petelina«, ki je prvič izšla l. 1910 v reviji »Dom in svet«. Ta črtica je potem izšla še večkrat, nedavno pa jo je ponatisnila tudi dunajska založba »Buchgemeinschaft Donauland« v bogato ilustrirani knjigi »Jagdgeschichten aus allem Welt«, v kateri so objavljene lovske zgodbe sedemnajstih avtorjev z vseh delov sveta.

Vsaka Finžgarjeva knjiga ima posebno zgodovino in je nastajala pod posebnimi okoliščinami. Njegovo najboljše delo je zgodovinski roman »Pod svobodnim soncem« — »povest davnih de-

Takole je hudomušno upodobil F. S. Finžgarja kot lovca pokojni slovenski slikar Hinko Smrekar

dov«, ki so se ob svojem prihodu na Balkan bojevali proti gnili Bizantinski državi. Ta roman je doživel številne ponatise in bil preveden tudi v tuje jezike. Ta knjiga je pri nas še zmeraj med najljubšim branjem za mlado in staro.

Finžgar je duhovni oče štirih dobrih gledaliških del, ki jih radi igrajo tudi naši izseljenci v Ameriki in drugod. Premiera prve igre »Divji lovec« je bila že leta 1902, tej so sledile »Naša kri«, »Veriga« in »Razvalina živiljenja«. Iz vseh veje pristno ljudsko živiljenje. Mnogo bralcev pa imajo tudi njegove mladinske zgodbe.

Jesen svojega živiljenja preživlja Finžgar v svojem domu v Ljubljani na Mirju. Njegova hiša je bila med vojno pri bombardiranju zadeta in pisatelj je bil zakopan pod ruševinami. Rešili so ga, čeprav je od posledic popolnoma oglušil. Po osvoboditvi je hišo obnovil. Tu uživa počitek spoštovan in deležen visokih priznanj. Je član tudi najprijše slovenske znanstvene ustanove: SAZU.

Ob *stoletnici ustanovitve prve slovenske Narodne čitalnice*. Pred sto leti dne 29. januarja 1861 je bila ustanovljena prva slovenska narodna čitalnica. Ustanovili so jo slovenski rodoljubi v Trstu in jo imenovali »Slovanska čitavnica« in s tem prehiteli Ljubljance, ki so jo tudi že snovali. Prej so se tržaški Slovenci zbirali okrog Slavjanskega društva, ki je bilo ustanovljeno v revolucionarnem letu 1848. Del njegovega poslanstva je prevzela novoustanovljena čitalnica, katere prvi predsednik je bil trgovec E. Sorča. Ob ustanovitvi je štela 250 članov. V začetku so bili člani predvsem iz premožnejših slojev, pozneje, ko so znižali članarino, pa se je krog članstva zelo povečal. Med prvimi člani je bil tudi slovenski pisatelj Fran Levstik, ki se je včlanil v čitalnico na povabilo tržaškega pisatelja in pobudnika čitalnice Frana Cegnarja. Levstik je bil nekaj časa tudi tajnik čitalnice. Takrat je bilo delo čitalnice kar plodno: imela je svoj pevski zbor in jezikovni tečaj za učenje slovenščine in češčine. Pozneje se je delo čitalnice usmerilo predvsem na družabno življenje. V njenem okrilju so prirejali gledališke in pevske predstave. Člani čitalnice so kot meceni podpirali slovenske študente. Iz kroga tržaške »Slovanske čitavnice« so izšli številni znani kulturni in politični delavci. Organizirala je tudi prvo razstavo slovenskih likovnih umetnikov iz Ljubljane, ki sta se je udeležila Rihard Jakopič in Matija Jama. Leta 1920 ob požigu Narodnega doma v Trstu, kjer je imela čitalnica svoje prostore, je zgorela tudi njena bogata knjižnica. Danes po sto letih je ostal orumenel zapisnik o ustanovitvi Narodne čitalnice v Trstu kot neizpodbiten, dragocen dokument iz življenja tržaških Slovencev.

Ob stoletnem jubileju te naše pomembne kulturne ustanove želimo, da bi bil tudi v današnjih

pogojih našim bratom in sestram slovenske krvi v Trstu zagotovljen nemoten kulturni razvoj.

Prior kartuzije Pleterje osemdesetletnik. V januarju je slavil osemdeseti rojstni dan prior kartuzije Pleterje dr. Fr. Josip Edgar Leopold-Lavov, mož, ki ga globoko spoštujejo vsi Slovenci, saj se je med narodnoosvobodilno borbo brez oklevanja z vso pletersko kartuzijo postavil na stran ljudstva in bil močna opora partizanov in narodnoosvobodilnemu gibanju sploh. Predsednik republike ga je ob 80-letnici odlikoval z redom Jugoslovanske zastave II. stopnje. Odlikovanje mu je na posebni svečanosti, ki je bila 19. januarja v Ljudski skupščini v Ljubljani, izročil predsednik Ljudske skupščine M. Marinko.

Manica Komanova je umrla. V soboto, 4. februarja je v Ljubljani umrla znana slovenska pisateljica Manica Komanova. Rodila se je leta 1880 v kmečki družini v Vižmarjih nad Ljubljano. Bila je priljubljena ljudska pisateljica, ki je slovensko književnost obogatila za vrsto črtic, pesmi, mladinskih pripovedk in ugank. Napisala je tudi nekaj iger.

Slovenski filmi v tujini. Ljubljansko filmsko podjetje »Triglav film« je doslej izdelalo 19 igranih filmov, med katerimi so bili nekateri zelo uspešno prodani tudi v tujino. Za osem filmov, ki so bili prodani v tuje dežele, je podjetje dobilo 155 milijonov dinarjev. Največ zanimanja na tujem je bilo za filme »Kekec«, »Trenutki odločitve«, »Dolina miru«. Film »Dolina miru« je bil doslej prodan v trideset dežel.

Prve jugoslovanske televizijske oddaje za inozemstvo. Letošnje leto je za jugoslovansko televizijo še posebno pomembno. Že v prvih mesecih bo namreč razširila stike z evrovizijo in organizirala prve prenose pomembnej-

ših dogodkov iz Jugoslavije v inozemstvo. Tako bo 15. februarja evrovizija zabeležila sončni mrk, ki bo viden v nekaterih krajih v naši državi. Prenos bo izvršen iz Jastreba pri Nišu.

Za izdelavo spomenika — hlebec sira in ovnovo pleče. Naš znameniti rojak kipar Ivan Meštrović, ki živi v ZDA, je izklesal kip velikega pesnika in nekdanjega vladarja Črne gore Petra Petrovića Njegoša. Spomenik je izklesan iz velike skale in teži 80 ton. Iz Amerike ga je v Budvo v Dalmaciji pripeljala posebna ladja. Nato pa so morali zgraditi posebno vozilo, s katerim so spomenik prepeljali do Cetinja. Inženirji in drugi strokovnjaki so tudi dolgo razglabljali, kako bi spomenik spravili na vrh Lovčena (1660 m), kjer je Njegoševa grobnica. Zedinili so se, da bo najbolje, če v ta namen zgradijo posebno vzpenjačo, ki bo potem na razpolago tudi za redni prevoz turistov, ki Lovčen zelo radi obiskujejo. Za to umetnino ogromnih dimenzij je njen avtor Ivan Meštrović, ki je velik rodoljub, zahteval svojevrsten honorar — hlebec domačega sira in ovnovo pleče. Prav gotovo je to najnižji in morda tudi najbolj svojevrstni honorar v zgodovini, s katerim je bila kdaj plačana kakšna kiparska umetnina.

Slikarska razstava v Dolenjskem muzeju. Priznani akad. slikar Lojze Perko je januarja razstavljal svoja dela v prostorih Dolenjskega muzeja v Novem mestu. Njegova dela so dokaz, da je velik prijatelj in dober poznavalec narave. Posebno lepi so njegovi notranjski motivi, od koder je umetnik doma. Razstava je bila dobro obiskana.

V celjskem ljudskem gledališču so nagradili 53 domačih odrskih del. Prve tri nagrade so prejeli: Janez Žmavec, Štefan Kališnik in Jože Javoršek.

V januarju je bila na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani prva letošnja sejmska prireditev, in sicer sejem domače konfekcije »Moda 1961«, ki je izredno uspel. Na sejmu, za katerega je bilo izredno veliko zanimanja, so naša domača podjetja in tovarne dokazale, da tudi v domači konfekciji od kvalitete blaga, pestrosti modnih vzorcev in barv, izvornih modelov in izdelave res lepo napredujejo.

Kakor prejšnja leta je bila tudi letos obenem z razstavo prirejena

sejem mode

Za zgodnjo pomlad

modna revija, ki jo je organiziral Center za sodobno oblačenje. Prikazanih je bila vrsta prav okusnih modelov za pomlad in poletje, ki so dokazali, da se tudi Slovenci lahko kar uspešno merimo z večjimi modnimi središči. Zlasti lep napredek je pokazala naša pletilna industrija. Pleteni kompleti, jopice, puloverji, obleke itd., ki so bili razstavljeni, so dokazali, da naša pletilna industrija upošteva sodobno modo. Zelo lepo je napredovala tudi industrija perila.

Posebna komisija, ki je ocenila razstavljeno blago in predmete, je razstavljalcem razdelila kar 227 diplom in kolajn za najboljše proizvode. Med nagrajenci je bilo tudi 18 podjetij iz drugih jugoslovanskih republik. Tudi v imenu potrošnikov je bila sestavljena posebna komisija, v kateri so bili člani organizacij »Družina in gospodinjstvo« in »Centralnega zavoda za napredek gospodinjstva«. Ta komisija je 33 najboljšim podjetjem razdelila 55 diplom.

v Ljubljani

Ljubek model za plažo

Preprosta in elegantna

Kaj delajo naši na tujem

Iz Francije

NOV GROB

Po dvoletni mučni boleznii nas je za vedno zapustila rojakinja Pavla Rahle roj. Trebežnik, stara 57 let, mati petih otrok, treh sinov in dveh hčerk. Bila je zelo zavedna Slovenka, vse do zadnjega zvesta članica čitalnice, katero smo morali zaradi Hitlerjeve strahovlade zapreti. Bila je tudi članica društva Združenja in posmrtninskega sklada.

Zavedni rojakinji Pavli naj bo lahka zemlja na tujih tleh!

V imenu Združenja Jugoslobovanov
v severni Franciji J. Artič

LEPO USPEL DRUŽINSKI VEČER

Naš družinski večer je res lepo uspel, pri čemer ima največ zaslug tovariš Berce, ki je kljub visoki pezi let kot pravi mladenič vodil vso organizacijo te prireditve, ki smo jo lani imeli v Winglesu, kjer je naša najmočnejša podružnica. Prijetno je bilo in tudi Dedka Mraza ni manjkalo. Naše pridne članice pa so izvrstno postregle. Dvorana je bila nabito polna članov, ki jih je že blizu 500. Z velikim navdušenjem so bile sprejete čestitke našega veleposlanika tov. dr. Darka Černeja, ki jih je prebral rojak Martinčič. Preživeli smo res nekaj prijetnih uric. Najlepša hvala rojakinji Zakoškovi kot naši gostiteljici, vsej njeni družini in drugim članicam za tako čisto in skrbno postrežbo.

V imenu odbora Združenja:
Jože Martinčič

Iz ZDA

Naš naročnik rojak Martin Menton in njegova soproga Julie iz Detroita, Mich. sta 14. decembra lani v krogu svoje družine praznovala 50-letnico poroke. Oba sta že vrsto let zvesta sodelavca raznih slovenskih društev v Detroitu. Tudi med vojno sta bila zelo agilna v oseh slovenskih podpornih akcijah v pomoč stari domovini. Pristrčne čestitke z iskreno željo, da v zdravju in zadovoljstvu dočakata svoj demantni jubilej.

J. L. M.

Čestitkam se pridružuje tudi uredništvo.

JOSEPH KRABEC UMRL

Dne 11. novembra 1960 je umrl v Clevelandu v starosti 70 let pevovodja in skladatelj profesor Joseph Krabec. Krabec je — čeprav po rodu Čeh — bil znan in zaslužen tudi za ameriške Slovence, saj je bil več kakor 28 let zborovodja slovenskega pevskega zbora »Zarja« v Clevelandu. Pod njegovim vodstvom je imel zbor vsako leto najmanj dva koncerta, na katerih je podajal tako pevske točke kakor tudi operete. »Zarja« je imela pod vodstvom Krabca 65 koncertov s prav različnimi sporedi. Krabec je sam uglasbil več operet in vrsto pesmi, za »Zarjo« izrecno šest. Poleg »Zarje« je Krabec vodil še tudi češki pevski zbor »Vojan«, ki je skupno z »Zarjo« leta 1935 postavil na oder Smetanovo opero »Prodana nevesta«. 30. oktobra 1960 je Krabec zadnjič dirigiral, ko je »Zarja« v Euclidu predvajala opereto »Jaz bi te že rada imela« v korist doma za ostarele v Clevelandu. Na grobu so mu Zarjani na izrecno njegovo svoječasno željo zapeli narodno »Na vasi fantje pejejo«.

FILMI IN BARVNE SLIKE Z IZLETA V DOMOVINO

V Clevelandu so v mali dvorani Slovenskega narodnega doma na St. Clairu predvajali z velikim uspehom barvni film o Sloveniji in Istri, ki je bil posnet po nalogu clevelandске federacije SNPJ ter Avgusta Kollandra ob lanskem izletu SNPJ v domovino. — Tudi podpredsednik glavnega odbora SNPJ Carl Samanich iz Clevelanda je posnel ob lanskem obisku v domovini barvne slike o svojih potovanjih po domovini ter z izleta v Avstrijo, Švico in Italijo ter jih je prikazoval v Clevelandu.

USPEL KONCERT MLADINSKEGA PEVSKEGA ZBORA PRI SDD V EUCLIDU

Mladinski pevski zbor pri Slovenskem delavskem domu v Euclidu je imel 11. decembra 1960 uspešen in dobro obiskan koncert. Spored je bil sestavljen v glavnem iz slovenskih narodnih pesmi, podanih v dramski obliki ter iz glasbenih točk. Zbor ima 83 pevcev-otrok, ki nastopajo v narodnih nošah. To so otroci drugega in tretjega slovenskega rodu. Skupno so peli 17 pesmi, od tega v mešanem zboru 7, ostalo pa so peli trije deklinški kvarteti, mešani kvartet, kvartet dečkov ter deklinški trio. Vmes je

dvakrat nastopil mešani orkester s šestimi skladbami. Vsi nastopi so bili opremljeni s svetlobnimi efekti in z dramatičnimi prizori po besedilu pesmi. Vse to je pripravil požitvovalni E. Polšak. Zasluge za lep uspeh ima pevovodja J. Gregurinič. Pri vzgoji pevcev pa je važen činitelj slovenska šola v Slovenskem delavskem domu, ki daje otrokom temeljno znanje za razumevanje naše pesmi. Zaradi tega je bila izgovorjava besed dokaj razločna, čeprav večina pevcev ne zna slovenski.

SLOVENCA, IZVOLJENA V JAVNE URADE

Lani 8. novembra sta bila izvoljena v okraju Lake v državi Ohio na demokratski listi tudi dva Slovenca v javno službo. Tako je bil Fred Skok izvoljen za javnega pravnika (prosecutorja) za okraj Lake, Daniel Zupančič (Supanich) pa za blagajnika. Oba sta po poklicu odvetnika.

KRASNI BARVNI FILMI Z IZLETA V DOMOVINO

Po naročilu clevelandске federacije SNPJ in potovalne agencije Avgust Kollander so bili izdelani krasni barvni filmi o izletu SNPJ v domovino v poletju 1960. Filme razporeja glavni urad SNPJ v Chicagu in jih daje v prikazovanje društvom SNPJ, ki so po vseh Združenih državah. Prostovoljni prispevki za predvajanje teh filmov gredo v korist šolninskega (štipendijskega) sklada SNPJ! Filmu so barvni, zvočni in zelo lepi. Opis filmov je opremljen z zvočno oddajo v angleščini. Prosveta pravi, da tako lepih filmov o lepotah Slovenije ameriški Slovenci še niso imeli.

SNPJ BO IZPLAČALA SKORAJ 235.000 DOLARJEV DIVIDEND

Po sklepu svoje zadnje konvencije je glavni urad Slovenske narodne podporne jednote v novembru in decembru 1960 razposlal približno 63.500 članom SNPJ v seriji dveletnih dividend, ki jih bo SNPJ razdeljevala kot stalni del svojega programa življenjskega zavarovanja iz prebitka rezerv, zbranih v odraslem in mladinskem posmrtninskem skladu, čke za izplačilo dividend v vrednosti skupno 235.000 dolarjev. Dividende znašajo na stalne načrte življenjskega zavarovanja od 3.60 do 16.97 dolarja na 1000 dolarjev zavarovalnine. Čke so deloma poslali preko društev, približno 30.000 članov pa je dobilo dividendne čke neposredno na svoj naslov.

NOVOLETNA PRIREDITEV CLEVELANDSKE FEDERACIJE SNPJ

Dne 18. decembra 1960 je priredila v veliki dvorani Slovenskega narodnega doma v Clevelandu, na St. Clairu, clevelandska federacija SNPJ veliko mladinsko prireditev, na kateri so v glavnem nastopili člani mladinskega krožka št. 2 SNPJ v Clevelandu. Poleg tega so sodelovali tudi člani mladinskega krožka št. 3 iz Collinwooda pri Clevelandu in pa člani krožka števila ?? z zahodne strani Clevelanda. Mladi rod je prikazal poleg glasbenih, pevskih in plesnih točk tudi običaje slovenskih kolednikov, ki so prepleteni s slovenskimi narodnimi pesmimi in staro romantiko.

KONCERT ZBORA »JADRAN« V CLEVELANDU

Pevski zbor »Jadran« v Clevelandu je imel svoj jesenski koncert 20. novembra 1960 v Slovenskem delavskem domu na Waterloo Rd. »Jadran« je mešani zbor, pri katerem sodeluje največ že v Ameriki rojene mladine. Vodi ga Vladimir Malečkar, ki je tudi že iz teh vrst.

SLOVENSKI ŽUPAN V ELYJU — PONOVNO IZVOLJEN

Pri občinskih volitvah v mestu Elyju, Minn. je bil rojak dr. J. P. Grahek že četrty zaporedoma izvoljen za mestnega župana. Sočasno so bili izvoljeni v mestni odbor za svetovalce (aldermane) naši rojaki John Marinšek, John Lobe in Rudolf Horvath.

POČASTITEV MINKE ALESH V FONTANI

V Fontani, Calif., so počastile 19. novembra ob njeni 75-letnici slovenske napredne organizacije rojakinjo Minko Alesh. Prireditve se je udeležilo več kakor 200 gostov in prijateljev. Minka je predsednica društva št. 569 SNPJ v Fontani, Calif., tajnica federacije kalifornijskih društev SNPJ, tajnica Slovenskega doma v Fontani in zapisničarica pri izvrševalnem odboru Slovenskega zavetišča za ostarele. Počastitev je bila v dvorani Slovenskega doma v Fontani.

LETO DNI NOVEGA POSLOVANJA SLOVENSKEGA DENARNEGA ZAVODA

Preteklo je leto dni, odkar posluje bivše Jugoslovansko hranilno in posojilno društvo v Chicagu v no-

vih prostorih na 5920 W. Northam pod imenom Sterling Savings and Loan Association. V tem času je spet napredovalo. Premoženje zavoda je naraslo na 18 milij. dolarjev in tudi dividenda se je povečala na 4½ %, kakor dotlej še nikdar ni znašala. Člani upravnega odbora (direktorija) so vsi Slovenci in člani Slovenske narodne podporne jednote.

PRISTOJNOST JUGOSLOVANSKEGA KONZULATA V CHICAGU

Za jugoslovanski generalni konzulat v Chicagu, ki posluje od 1. novembra 1960 v novih prostorih na 58 E. Bellevue pl. Chicago 11, Ill., je bila določena pristojnost v naslednjih državah: Illinois, Indiana, Wisconsin, Iowa, Minnesota, Michigan, obe Dakoti, Texas, Missouri, Oklahoma in Louisiana.

USPEH PITTSBURSKIH TAMBURASEV V KANADI

Znani tamburaški zbor »Tamburitzan« z Duquesne univerze v Pittsburghu je priredil 29. oktobra 1960 koncert v Torontu in 30. oktobra v Hamiltonu. Občinstvo je bilo zelo zadovoljno. Zbor vodi slovenski rojak Matt Gouze. Ima poleg tamburašev še dobre pesalce in pevce.

ZLATE POROKE

Dne 2. oktobra 1960 sta praznovala 50-letnico poroke Frank st. in Gertrude Trinkaus iz Orishanija, N. Y. Jubilanta imata šest

Članice Progresionih Slovenk Amerike, krožka št. 2 na St. Clair Avenue v Clevelandu. Fotografijo nam je poslala naša zvesta naročnica od začetka izhajanja »Rodne grude« mrs. Alice Mirticheva iz Clevelanda

sinov in eno hčer ter več kakor 20 vnukov. Frank je iz vasi Kal pri Sentjanžu, žena pa je od Sv. Barbare v Halozah, p. Cirkolane niže Ptuja. Frank vodi s sinovoma veliko restavracijo »Trinkaus Manor«. — 30. oktobra sta proslavljala zlato poroko John Cvetkovich in Anna roj. Jurkas iz Plainfielda, N. J. Imata sina, hčer in tri vnuke. — 15. novembra 1960 sta v Clevelandu proslavljala 50. obletnico skupnega življenja zakonca Frank in Mary Misich. Imata tri otroke, dva sina in eno hčer. Vsi so člani SNPJ. — 20. novembra 1960 sta v Elyju, Minn. praznovala 50-letnico poroke zakonca Anton in Katarina Slogar. Anton je doma iz Vušičje vasi blizu Suhorja, Katarina pa iz vasi Trata pri Semiču v Beli krajini. — Tudi »Rodna gruda« čestita vsem in jim želi še mnogo zdravih let!

NOVA JUGOSLOVANSKA TRGOVINA V NEW YORKU

Nedavno je bila odprta na 46 West 57th Street v New Yorku nova jugoslovanska trgovina, kjer so odjemalcem na razpolago razni izdelki iz Jugoslavije: ročna dela, steklenina, izdelki iz usnja in lesa itd. Trgovina se imenuje: The Folklore Boutique.

USPEL KONCERT PEVSKEGA ZBORA »SLOVAN«

Dne 27. novembra 1960 je bil v dvorani Ameriško-jugoslovanskega centra na Recher Ave. v Euclidu jenski koncert moškega pevskega zbora »Slovan«. Obisk je bil izredno lep in udeležili so se ga tudi gostje iz sosednjih slovenskih naselbin, tako n. pr. iz Barbetona.

IGRA V POMOC SLOVENSKEMU ZAVETIŠČU

Slovenski dramski zbor »Anton Verovšek« v Clevelandu pripravlja uprizoritev komične igre v treh dejanjih »Denar« v korist clevelandskega zavetišča za ostarele, ki mu bodo odstopili polovico dobička. Tako so storili že leta 1959, ko so prikazali znano Golarjevo »Vdovo Rošlinko«.

NADARJENI SLOVENSKI MLADENIČ

Med 74 srednješolci v šoli Morton High v chicaškem predmestju Cicero, ki so bili določeni, da bodo dobili štipendije, je tudi slovenski mladenič Victor Glavach, ki bo letos zaključil študije. Štipendije v višini 600 dolarjev daje država Illinois. Kot glavni predmet študira Glavach časnikarstvo (žurnalistiko).

Bilo je mrzlega zimskega večera. Okrog oglova je zavijala mrzla burja in tresla šipe na oknih. Pri Gabrovih so povečerjali. Stari, sedemdesetletni Gaber je sedel za peč in začel delati brezove metle. Mati, velika, močna, petinšestdesetletna je sedla v zapeček in začela plesti zimske nogavice. Sin Jurij, edinec, pa je za javorovo mizo obrezoval iz brinove veje nov bič. Pri tem je pogledoval zdaj očeta, zdaj mater.

»Jutri bo Antonovo, kdo bo šel na Babno polico?« je vprašala mati, se nagnila izza zapečka in pogledala moža. Stari Gaber je rekel samo: »Ti Jurij. Ti še nisi bil na Babni polici, kar ti pojdi. Konji so spočiti, ti se boš pa malo razgledal. Lej, štirideset let imaš, pa se nič ne zmejniš, da bi se oženil. Kaj le še čakaš? Tvoji letniki imajo že sinove, ki krave pasejo.«

Jurij je začudeno pogledal očeta, nato pa mu je pogled zdrsnil na mater, ki je obstala z delom in prisluhnila moževi besedi.

»Eh, saj se ne mudi, kar počakal bi še kakšno leto,« je zategnil in pomahal z novim bičem pod stropom.

»Je čas, Jurij, je. Tvoji letniki so se že vsi poženi. Kaj bi čakal, tudi jaz ne zmorem vsega v kuhinji, na polju, pri prašičih in kravah,« je odločno rekla mati. Stari Gaber je prikimal in dodal: »Veš Jurij, pa tako bi vzel, ki ima čeden gozd. Tista Trtnikova Pepa bo imela lep gozd v Zakraju, to mi je povedal stari Trtnik na Martinovo nedeljo.«

»Nje pa že ne,« se je uprl Jurij. »Pepa ima debel vrat in tako govori, kakor da bi sekiro brusil. Krega se rada. Prepirljive žene pa ne.«

»Eh, Jurij, kaj pa je to, če ima debel vrat? Ima pa lepe hoje v gozdu,« je zavzdihnil stari in odložil metlo kraj peči.

»Pepe ne vzamem, rajši ostanem sam,« je trmoglavil Jurij.

»Pusti ga oče, če je ne mara. Po srcu naj si jo izbere,« je mehko rekla mati in odložila pletenje na polico pri peči.

»Kaj pa Miškovo?« je vprašal oče in pozorno pogledal sina. »Kaj boš z Miškovo, še prsi nima,« je zavzdihnila mati. Jurij se je pa zasmejal:

»Miškove že ne bi vzela, čeprav je lepa. Trije fantje so predlanskim vasovali pri njej. Dva sta tudi že spala v njeni postelji. Ne maram, da bi se mi fantje posmehovali.«

»Pa Jurceva Magda? Tudi ona ima lep gozd, še lepšega kakor Pepa?« je rekel oče. »Daj, daj povprašaj jo,« je vneto prigovarjal stari.

»Ne, Magde pa ne, ona ne bo nikdar molzla naših krav in ne žela pšenice. Tercijalka je, da

se bogu usmili. Vsakega človeka oblaja. Mene je zadnjič obrekovala, da sploh možki nisem, ker nisem še pri nobeni vasoval,« je dejal Jurij in odločno postavil bič v kot.

»Jurij, Jurij, od rož se ne živi in tudi ne od tercijalk. Kam pa bi prišli, če ženske jezika ne bi imele? Pameten mož pa tako dosti ne da na žensko govorjenje. Kako lep gozd bo imela Magda in našega se drži. Rečem ti, da je gozd več vreden kot ženska,« je napletal stari. Jure je pa pribil:

»Rečem vama, da se v naši vasi ne bom ženil. Jo bom že kje poiskal, čeprav bom moral v Bloške hribe ponjo. Tam so ženske zelo pridne. Lahko bi pa tudi še kakšno leto počakal.«

»Slabo je to, če se človek star ženi,« je rekla mati. »Petindvajset let sem imela, ko sem prišla k hiši.«

Oče je stopil k mizi in važno spregovoril: »Lej Jurij, jutri je Antonovo. Zaprezi konje pa se zapelji na Babno polico. Dosti ženskega sveta pride gor. Ne bo ti škodilo, da se malo razgledaš, saj si tako vedno v gozdu kot volk.«

»Ha, ha, oče, kaj mislite, da se bom morda zaletel v Antonovo tepko?« se je zasmejal Jurij ter dodal: »No, če bi tako radi, bom pa šel. Bom vsaj videl, če se res dekleta zaletujejo in trkajo v Antonovo tepko.«

*

Naslednji dan je Gabrov Jurij zgodaj vstal, nakrmil konje in dve kravi. Trem teličkom je natresel dišeče otave in jih pobožal po glavi. Ko je oštrigljal konje, je šel v skedenj in potegnul ven sani. Za trenutek se je ozrl po gozdu, kjer je šumelo in pokalo drevje. Vrane so nizko letele čez skedenj in zateglo krakale. Naletavale so drobne snežinke, rahla zimska burja je vela čez vas.

V hiši se je nato obril in oblekel zeleno zimsko obleko. V omari je poiskal novo polhovko. Z veseljem jo je ogledoval in mrmral: »Te polhe sem predlanskim ujel za Tončkovim lazom. No, zdaj je pa kapa.«

Oče je segel v listnico in mu dal dve sto dinarjev.

»Preveč bo, oče,« je rekel Jurij.

»Eh, kaj bo preveč. Saj se tako vedno gostilnizogiblješ. Ko sem bil jaz fant, sem obredel vse gostilne in dekleta so me tudi dobro poznala kot plesalca in vasovalca,« je možko rekel oče.

V sobo sta stopila Jurceva dva, Tine in Peter. Videla sta sani pred hišo in uganila, da se bodo Gabrovi peljali na Babno polico.

»To boste danes vriskali in pili,« je rekel Gaber in veselo pogledal znana veseljaka Tineta in Petra. Mati je prinesla ajdovih žgancev in povabila Jurceva.

»Saj sva že jedla,« je rekel Tine, Peter pa je sedel za mizo in veselo pripomnil: »Bolje dvakrat jesti, kakor samo enkrat.«

»To bomo plesali pri Šumradovih,« se je veselil Tine in pokal s prsti. »Dekleta bodo vsa mokra od plesa. Veš Jurij, danes si bomo tam gori poiskali dekleta.«

Sani so veselo zdrvele po cesti. Prehitevali so druge sani, naložene s fanti in dekleti, ki so hoteli na veselico v veselo gorsko vas Babno polico. Dekleta so bila ogrnjena v debele volnene robce — plete, fantje pa so imeli nove polhovke. Na vse zgodaj so že vriskali.

*

Ko so se pripeljali na Babno polico, so bili konji že potni. V gorski vasici je bilo veselo in praznično. Pred vsako hišo so stale sani. Snega je bilo do kolena. V Tolstem vrhu nad vasico je bučala burja. Starejši so hoteli v cerkev, da izprosijo pri svetem Antonu, živinskem priprošnjiku za zdravje pri prašičih. Ženske so mu nesle svinjska plečeta v dar. Dekleta in fantje so stali na Antonovem vrtu, se pomenkovali, šalili in smejali. Tu in tam je priletela med nje kepa snega. Dekleta so bila zardela od mraza.

Pri Šumradu na koncu vasi se je oglasila harmonika.

»Jager igra,« je rekel Jurij in s pogledom begal po dekletih. Jurcev Peter mu je pokazal Antonovo tepko in mu hudomušno rekel:

»Glej Jurij, to je tista tepka, v katero se mora dekle zaleteti, če hoče dobiti ženina. Tudi moja mati so se enkrat zaleteli in še tisto leto so se poročili in dobili še mene povrhu.«

»Haha,« se je zasmel Jurij, »tepka pa že ne bo dala moža in otroka.«

»Pojdimo v gostilno, drugače ne bomo dobili prostora,« je vabil Peter.

»Eh, saj je še čas,« se ni mudilo Juriju. »Rad bi si malo ogledal dekleta.«

Poliški fantje so dolgo in neutrudno potrka-vali na zvonove. Jasni glasovi so peli v mrzli zimski dan.

»Ti vražji hribovci, znajo zvoniti,« je dejal Jurij, »le kje so se naučili?«

»Čas imajo, pa se igračkajo ob sobotnih popoldnevih,« je veselo pripomnil Jurcev Tine.

Kmalu nato se je množica vsula iz cerkve. Otroci kriče, žene in možje pa počasi in resno. Dekleta so obstajala pri tepki in jo oklevajoče ogledovala. Poliščani so vabili znance v goste. Rejeni župnik je sopleč nosil velik robec poln denarja v spremstvu starega ključarja.

»Fajmošter je imel pa danes Ameriko,« je veselo dejal Peter. »To ga bo še pil.«

Jurij se je pozorno zagledal v dekleta, ki so sramežljivo šla mimo. Neko postavno, vitko dekle se je ustavilo pod tepko in jo ogledovalo od vseh strani. Juriju je bila na prvih pogled vseč. Imela je žametasto obleko, pokrita je bila z zeleno kapo, obuta pa v nove gojzerice. Njuna pogleda sta se srečala in kar nehote sta se drug drugemu nasmehnili. Jurij je pristopil in jo vprašal:

»Ti pa nisi iz naših krajev? Zakaj pa tako ogleduješ to staro tepko? Ali vidiš kaj posebnega na njej?«

Čedno dekle je veselo pogledala fanta in dejala: »Bločanka sem, na Babni polici sem pa prvič. Slišala sem, da ta tepka prinese srečo v možitvi, zato jo gledam.«

Zasmejala se je in pokazala vrsto bleščečih lepih zob.

»Tepka pa taka, niti malo podobne nimate na Blokah,« je dejal Jurcev Peter in pomežiknil Juriju. Ta pa je povabil dekleta: »Pojdi z nami, bomo vasovali pri Šumradu.«

»Pa plesali bomo,« je dodal Peter.

»No, pa pojdem,« se je odločila in smehljaje gledala postavne fante. In je še dodala: »Z očetom sva prignala konje v Lož. Čakal me bo pri Matazinu v Ložu.«

»Konje imam, pa te bom zapeljal do Loža, lahko pa še do bloške planote,« je ponosno dejal Jurij.

Veselo dekle so vzeli medse in se odpeljali v gostilno k Šumradu. Naročili so liter Štajerca in kar naprej plesali z živahno Bločanko.

»Ker ste tako merodni, da me niti ne vprašate za ime, vam povem, da sem Magda,« je povedala in se navihano smejala.

Jurij je dajal za vino, kar sicer ni bila njegova navada in vedno pogosteje vabil Magdo na ples. Rekel ji je: »Veš onadva Jurceva, to sta plesalca, vsako nedeljo plešeta, jaz pa samo dvakrat ali trikrat na leto, ob velikih praznikih.«

»Da ne boš morda mislil, da sem prišla zaradi tepke na Babno polico,« mu je odgovorila Magda. »Zelo rada plešem in tudi pojem rada. Ne tajim pa, da sem bila hudo radovedna na to čudno tepko in Babno polico, ko sem toliko slišala o tem. Še oče so mi rekli: Pojdi, pojdi Magda, saj ko boš poročena, boš morala tako biti doma.«

Mlada Šumradovka je prinesla potice in klobas: »Ker jemo danes pri nas z veliko žlico, še vi nekaj pokusite.« Nato pa se je obrnila k Juriju: »Ti pa nisi bil še nikoli pri nas. Tvoj oče se je pa vsako leto oglasil. Zdaj si ga pa ti zamenjal?«

»Ja, zdaj bom pa kar jaz hodil namesto očeta,« je šegavo odvrnil Jurij.

Ure so tekle v plesu, vriskanju, petju in veselih pomenkih.

»Iti bom morala,« se je spomnila Magda, ko sta se z Jurijem vračala od plesa k mizi.

»Nikamor se ti ne mudi, prvič sva oba v tej veseli družbi,« ji je odvrnil Jurij.

»Oče me čaka pri Matazinu, jezen bo,« je oklevala.

»Te bom že izgovoril,« je odločno rekel Jurij. Plesali in peli so do desetih zvečer.

*

Na svečnico je Gabrov Jurij lepo nakrmil konje, jih prav skrbno ostriglal, vzela dva moža na sani in se odpeljal na Bloško planoto k Lesnikovim.

To so gledale ženske v Bloški vasi postavnega Jurija s čednimi konji, ki so kar naprej hrzali. Pri Lesnikovih je bil tisti dan pravi dišendaj. Dobro so se pogovorili. Možje so hvalili Jurija, njegove konje in njegova stara dva, Lesnikovi pa so hvalili brhko Magdo in ji želeli vse dobro v Loški dolini.

Mlajši Magdin bratec je šel trikrat po vimo k Lavričevim, oni pa so govorili o cenah in prizivali domačo šunko. Juriju se je Magda ta dan, ko jo je prišel prositi za roko, zdela še lepša kakor ob prvem srečanju pod Antonovo tepko.

Možje so se šalili: »Če ne bi stari Gaber prisilil Jurija, da gre na Babno polico, pa ne bi dobil Magde.«

Magda pa je rekla: »Če me zijalo in radovednost ne bi gnala na Babno polico, se ne bi srečala z Jurijem.«

»Tepka, tepka ti ga je dala,« so se vsi šalili. Pozno zvečer se je Jurij z možmi odpeljal z Blok. Vriskal je vso pot, kar sicer ni bila njegova navada. Še v Ložu pri Matazinu so se ustavili in ga izpili liter.

Tisto nedeljo pred pustom je Jurij pripeljal mlado, postavno ženko na svoj dom. Vsa vas jo je šla gledat, ko sta se vračala od poroke. Ljudje so si šepetali: »Ta je tista, ki jo je dobil Gabrov Jurij pri Antonovi tepki...«

Rojaki nam pišejo

KAKO LEPO BI BILO,
ČE BI MOGEL OBISKATI
DOMOVINO!

Nextown, Sydney,
N. S. W., Australia

Sporočam vam nov naslov z željo, da bi mi tudi v bodoče tako redno pošiljali »Rodno grudo«, s katero sem zelo zadovoljen. Komaj čakam, da pride, ker takrat izvem novice iz rojstne domovine. Saj veste, kako je v tujini težko, če človek ne dobi nobenega slovenskega čtiva. Kadar čitam o obiskih rojakov, mislim, kako lepo bi bilo, če bi tudi sam mogel obiskati rojstno domovino! Živim in delam v upanju, da enkrat dočakam tudi ta dan.

Herman Brana

Z REVIJO
SEM ZELO ZADOVOLJEN

North Fitzroy, Vic., Australia

Pošiljam denar za naročnino »Rodne grude« in za koledar 1961. Z revijo sem zelo zadovoljen, ker je zelo okusno opremljena in obenem preprosta. Revijo sem priporočil tudi drugim rojakom.

Ciril Setničar

DOKLER BOM ŽIVEL
BOM NAROČNIK
»RODNE GRUDE«

Oberhausen-Osterfeld, Nemčija

Lepo se vam zahvaljujem za pošiljko »Rodne grude«. Dokler bom živel, bom ostal vaš zvesti naročnik. Pošiljam vam tudi nekaj podpore za tisk. V Oberhausenu bom skušal pridobiti kaj novih naročnikov. Če bi vsi Slovenci v Porurju vedeli, kako lepo je »Rodna gruda« opremljena, bi se število naročnikov prav gotovo precej dvignilo.

Michael Jeltschitsch

NAROČAM SLOVENSKI
IZSELJENSKI KOLEDAR 1961

Revelstoke, B. C., Canada

Naročam Slovenski izseljenski koledar za leto 1961 in se vam zanj že onaprej zahvaljujem. Letošnji koledar mi je resnično všeč. Iz leta v leto je lepši. Rad ga pokažem drugim Slovincem. Pokazal sem ga tudi kanadskemu študentu; kar obstal je, ko je gledal slike modernih zgradb. Meni pa se dobro zdi, da tudi tujci vidijo, da Jugoslovani nismo kar tako.

Rudolf Milavec

LEPE POZDRAVE
VSEM CITATELJEM
»RODNE GRUDE«
Lorain, Ohio, ZDA

Lepo pozdravljam vse čitatelje »Rodne grude« in vse pri Slovenski izseljenski matici, ki nam revijo tako lepo urejajo. Lepe slike nas v duhu prenašajo v krasno rodno Slovenijo. Ko sem bila na obisku, sem videla, da so vasi in mesta še mnogo, mnogo lepša, kot so bila pred štiridesetimi leti, ko sem odšla v svet.

Tukaj smo Slovenci imeli 37. proslavo Slovenskega narodnega doma. Prišli so pevci društva »Slovan« iz Euclida in nam zapeli lepe domače pesmi. Tako, vidite, se tudi v daljni Ameriki Slovenci radi zbirajo in prepevajo slovenske pesmi!

Mary Ravnikar

VPISITE ME MED VASE
STALNE NAROČNIKE

Melbourne, Australia

Dolgo je že, ko sem si želel prejemanj kakšne časopise ali knjige iz rojstne domovine. Zdaj sem po naključju našel vaš naslov in

vas prosim, da me takoj opišete med vaše stalne naročnike revije »Rodna gruda« in »Slovenskega izseljenskega koledarja«. Prosim, da mi pošljete seznam vseh vaših publikacij, ki jih izdajate za slovenske rojake po svetu.

Henrik Jeršič

TEŽKO BI BILO V TUJINI
BREZ VASEGA LISTA

Kamenji W., Nemčija

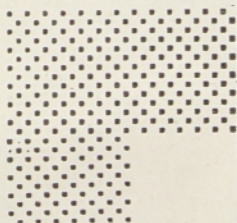
Vse na Izseljenski matici prisrčno pozdravljam in tudi v bodoče želim veliko uspeha pri vašem delu. Tako lepo skrbite za nas, ki smo na tujih tleh, a z mislijo in srcem vedno pri vas. Saj mi ne gre slabo, a vendar ne mine ne dan ne noč, da ne bi v mislih ali sanjah hodil po domačih logih, po krasni Sloveniji in hrepenel po cvetoči pomladi doma. Najtopleje je pač domače gnezdo. To hrepenenje nam teši »Rodna gruda« in ne vem, kako bi bilo nam na tujem, če ne bi imeli tega lista. Prosim, da mi pošljete tudi koledar. Lepe pozdrave vam vsem na matici in vsem rojakom po svetu!

Johan Svetec

Tisk tiskarne
»Toneta Tomšiča« v Ljubljani

CC

Metalurško
kemična
industrija

C e l j e

Telefoni: 20-81, 20-82, 24-94, 24-95

Brzojavni naslov: Cinkarna Celje

Železniška postaja: Celje, industrijski tiri Cinkarne

Teleprinter: 033-17

C i n k a r n a

V valjarni
uslužnostno
valjamo
tudi svinec
kositer
in srebro

NAŠI PROIZVODI:

Surovi cink, min. 97,80 % Zn
Cinkov prah, 97,0 % Zn total
Raftinirani cink, min. 98,70 % Zn
Fini cink, min. 99,75 % Zn
Cinkova pločevina raznih dimenzij in formatov
Cinkovi protektorji za kotle
Cinkove pralnice valovite
Cinkova žica
Cinkovi strešniki
Avtotipske plošče
Žveplena kislina 60° Be
Cinkovo belilo, zlati pečat
beli pečat
zeleni pečat
rdeči pečat
Kromov galun
Natrijev hidrosulfit
Natrijev sulfid, surovi
Natrijev sulfid, čisti
Cinksulfat
Natrijev silikofluerid
Barijev sulfid
Zelena galica
Litopon
Ultramarin
Svinčeni minij 30 %
Svinčeni minij 32 %
Svinčena glajenka čista
Superfosfat
Modra galica
Metalit

Prijavite se za izlete v Jugoslavijo!

Veliki izlet Slovenske narodne podporne jednote

Odhod z jet letali 1., 2. in 3. junija
Odhod z ladjo „Queen Mary“ 17. maja

Skupina članov SDZ iz Ohio

Odhod z jet letalom 29. maja
Odhod z ladjo „United States“ 25. maja

Skupina »Progresivnih Slovenk« ZDA

Odhod z jet letalom 27. maja
Odhod z ladjo „United States“ 25. maja

Skupina naročnikov »Glasa naroda«

Odhod z jet letalom 16. junija
Odhod z ladjo „Liberte“ 27. maja

Skupina Avgust Kollander

Odhod z jet letalom 28. junija in 15. julija
Odhod z ladjo „Queen Elizabeth“ 27. julija

Prijave in rezervacije za gornje izlete pošljite na

AUGUST KOLLANDER TRAVEL BUREAU
6419 St. Clair Ave
CLEVELAND 3, OHIO, USA
Phone: HE 1 4148

Domovina potrebuje junakov

Gledal sem dečke, ki so se sankali na bregu proti vodi. Mnogokrat so sanke zanesle dečka čez rob in — štrbunk — je pljusknil v vodo.

Mislite, da je zajokal in se cmeral? Kaj še! Otresel se je kot kužek in sedel spet na sanke.

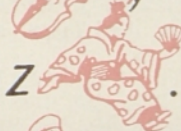

Zakaj sem vam to povedal? Mar zato, da tudi vi smuknete s sankami vred v potok ali reko? Ne zato, celo svarim vas: nikar tako! Toda rečem: taki otroci so mi všeč, ker ne poznajo cmeravosti. Ni gršega kot da se cmeriš za prazen nič. Pomnite: v življenje greste in skozi življenje morate. Kaj mislite, da boste vsako svojo bolečino pestovali kot deklica svojo punčko in se cmerili, da bi vas ljudje pomilovali? Nihče vas ne bo.

Po Francu Finžgarju

B E S E D N J A K

Domovina	Our country	Notre patrie	Unser Vaterland
junaki	valiant people	des gens vaillants	beherzte Leute
dečki	boys	des garçons	Buben
sankati	to sledge	luger	rodeln
breg	a slope	une pente	ein Abhang
voda	the water	l'eau	das Wasser
sanke	the sledge	la luge	die Rodel
rob	the edge	le bord	der Rand
pljuskniti	to splash	tomber	plumpsen
cmerati	to blubber	pleurnicher	greinen
otresti se	to shake oneself	se secouer	sich schütteln
kužek	a puppy	un petit chien	ein Hündchen
sedeti	to sit down	s'asseoir	sich setzen
mar	perhaps	peut-être	etwa
smukniti	to glide	glisser	gleiten
potok	a brook	un ruisseau	ein Bach
reka	a stream	une rivière	ein Fluß
svariti	to warn	avertir	warnen
všeč biti	to give pleasure	plaire	gefallen
cmeravost	tearfulness	humeur pleureuse	Wehleidigkeit
prazen nič	a bagatelle	une bagatelle	eine Kleinigkeit
življenje	life	la vie	das Leben
skozi	through	au travers de	durch
bolečina	pain	douleur	Schmerz
pestovati	to cherish	caresser	hätscheln
deklica	a little girl	une fillette	ein kleines Mädchen
punčka	doll	poupée	Puppe
ljudje	people	les gens	die Leute
pomilovati	to commiserate	avoir compassion de	bemitleiden

NA NAŠO SO PRIŠLE . NA JE IMELA VSAKA
 ENA SE JE OBLEKLA V , DRUGA JE BILA
 TRETJA , DVE STA BILI PREOBLEČENI V
 JE IGRAL NA , VISOK JE OBJEMAL . RUSKA
 JE PLESALA Z . LEPA MASKA POD RDEČO JE BILA
 SLOVENKA V . VSI SO SE IN PELI: MI SE IMAMO RADI
 SKOZI NEKE JE GLEDAL MAHAL Z
 IN VZKLIKAL: „ ZAKAJ NI NA RES TAKO, DA BI BILI VSI
 ?”

MAŠKERADA

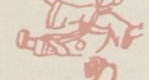
ULICA

PUSTNE ŠEME

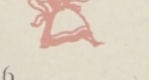
OBRAZ

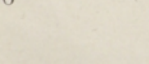
KRINKA

KITAJKA

ZAMORKA

TIROLKA

ESKIM

CIGAN

GOSLI

INDIJANEC

MORNAR

PLESALKA

JAPONKA

MARELA

NARODNA
NOŠA

SE OBJEMAJO

OKNO

HIŠA

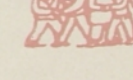
STARČEK

ROKA

SVET

PRIJATELJI

Največji slovenski pesnik

The Greatest Slovene Poet

Le plus grand poète slovène

Spomenik pesnika Prešerna v Ljubljani

Letos 8. februarja je minilo 112 let, odkar je v Kranju umrl največji slovenski pesnik doktor France Prešeren. Bil je kmečki sin. Rodil se je 5. decembra 1800 v slikoviti vasi Vrbi na Gorenjskem v bližini bisera Slovenije — Bleda. Bil je zelo nadarjen, zato so ga poslali v šole. Pesmi je začel pisati že kot študent. Toda zaradi svojega naprednega mišljenja ni našel razumevanja pri takratni nazadnjaški družbi ne kot pesnik in ne v svojem pravniškem poklicu. Umrl je zagrenjen in siromašen.

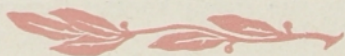
Polno priznanje je Prešernu in njegovim pesmim dal šele današnji čas. Njegovo pesem »Zdravljico«, v kateri je preroško nazdravil bratstvu med narodi, so peli partizanski borci na bojnih pohodih. Njegovo ime je nosila ena partizanskih brigad. Danes so njegove pesmi postale last ljudstva. Po njem se imenujejo številna društva in obletnico njegove smrti praznujemo v Sloveniji vsako leto kot naš največji kulturni praznik.

This year on the 8th February 112 years will have gone by since Dr France Prešeren, the greatest Slovene poet, died at Kranj. He had been a peasant's son, born on the 5th December 1800 in the picturesque hamlet Vrba in Gorenjsko (Upper Slovenia), near the pearl of Slovenia — Bled. As he was exceedingly gifted, he was sent to high school. As early as then he started writing poetry. But owing to his progressive mental attitude he was not appreciated by the then reactionary society either as a poet or as a lawrey. He died embittered and poor.

Full recognition has been paid to Prešeren and his poems but in the present time. His song

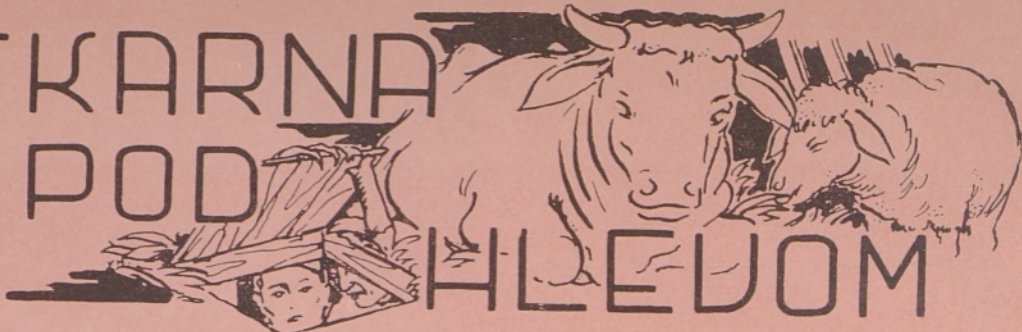
“Toast”, prophetically cheering friendship among nations, was sung by Slovene partisans in the field. After him one of the Partisan brigades was named. At present his poems have become the peoples own. Prešeren's name is being borne by numerous societies, and the anniversary of his death is celebrated in Slovenia every year as our greatest cultural holiday.

Cette année le 8 février il y aura 112 ans depuis la mort du plus grand poète slovène, du docteur France Prešeren, à Kranj. Il avait été né de famille paysanne, le 5 décembre 1800, dans le pittoresque hameau de Vrba dans le Gorenjsko (la Haute Slovénie), près de la perle de la Slovénie — Bled. Ayant de grands talents, il fut envoyé au collège. Déjà comme étudiant il commença à composer des vers. Mais à cause de ses sentiments progressistes il ne trouvait guère des sympathies dans la société réactionnaire d'alors comme poète ni comme légiste. Il mourut dans amertume et pauvreté.

Pas plus tôt qu'à présent, Prešeren et son oeuvre ont trouvé pleine reconnaissance. Son poème «Toast», saluant prophétiquement la fraternité parmi les peuples, a été chanté par les partisans slovènes en campagne. Le nom de Prešeren a été donné à une des brigades des partisans. Aujourd'hui, les poèmes de Prešeren sont devenus des chansons nationales. Par son nom sont appelées bien des sociétés, et l'anniversaire de sa mort est célébré en Slovénie chaque année comme notre plus grande fête culturelle.

TISKARNA POD HLEVOM

Med vojno je živela na Selški planoti stara žena, ki smo ji mi partizani rekli mama. Prebivala je v stari hiši na strmem pobočju. Kar je pridelala na njivah, je morala na hrbtu prinesiti domov. Tudi seno za kravo in nekaj ovac, ki jih je redila, je prinesla v košu na hrbtu.

Nekoč jo je bilo zelo strah. Iz Selc in iz Primorske je prišlo mnogo Nemcev in belogardistov. Preiskali so vso hišo. Ona je pa kar naprej trdila: »Ne, partizanov ni pri nas. Že dolgo jih nisem videla.« Niso ji verjeli. Pretaknili so vse sobe in shrambe, premetali postelje, odprli omare — nič. Ko pa so pogledali v hlev, je starka vztrepetala.

Pod ovcami in kravo smo bili namreč mi, partizani. V bunkerju, tako smo namreč rekli ozki izbici, ki smo jo izkopali pod hlevom, ni bilo oken in skozi majhno luknjico smo dobili le malo zraka. V ta bunker si prišel na ta način, da si v hlevu ob kravi razmaknil gnoj in steljo ter dvignil pokrov, ki je pa bil le tolikšen, da si se s težavo prerinil skozi odprtino do lestve, ki je vodila navzdol. Globoko spodaj je bila tiskarna. Tam smo tipkali in na razmnoževalnem stroju razmnoževali partizanske časopise. Bilo nas je šest. Ker je bil prostor premajhen, da bi delali vsi naenkrat, so trije ležali na skromnem pogradu in počivali, medtem ko so ostali trije delali. Tako smo delali v izmeni in to kar naprej, razen takrat, če je bil v bližini sovražnik. Takrat bi utegnil iti kdo mimo luknjice, skozi katero smo dobivali malo zraka in bi lahko slišal tipkanje pisalnega stroja.

Dobro smo slišali korake Nemcev nad nami. Z bombami v rokah smo stali pod pokrovom, pripravljeni na borbo, če bi sovražnik vdrl v tiskarno. Nemci so stikali po hlevu okrog ovac in krave, a pokrova niso odprli. Polagoma so koraki nad nami zamrli. Odšli so. Oddahnili smo se. Kasneje smo tiskarno preselili.

Tiste dobre mame ne bomo nikoli pozabili. Kuhala nam je in ves krompir, ki ga je sama pridelala, je delila z nami. Jedli smo njen ovsen kruh, ki je bil dober, ker so ga mesile njene dobre roke. Težko je živela in krme ji je zmanjkovalo, zato bi morala kravo prodati, pa je ni. »Moji pod hlevom potrebujejo mleka,« je rekla in se pretolkla tudi skozi to stisko. Bila je res dobra, kakor najboljša mati.

Dunja (Ciciban 1956—57)

Nove serije poštних znamk

Lani ob koncu leta je izdala jugoslovanska pošta serijo znamk v počastitev spomina zaslužnih mož naše kulturne preteklosti. Skupna vrednost te serije je 510 dinarjev. Predstavlja jo pa: pisatelj Ivana Cankarja, pesnika Strahomira Kranjčevića, slikarja Pajo Jovanovića, slikarja in pisatelja Djuro Jakšića, fizika Mihaila Pupina ter pesnika Rudjera Boškovića. Slike za znamke je izdelal slikar Mate Zamalik.

